

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

30. NOVEMBRĪ

Nr. 48 (411)

DIVAS PASAULES — DIVAS KONSTITUCIJAS

JADVIGS MARTS

Mūsu dienās gandrīz katrā valstī ir sava konstitūcija — pamata likumi par valsti un tās iekārtu, par pilsoņu tiesībām un pienākumiem. Daudzos gadījumos — ja runa ir par republiku — šais cēlonis dokumentos mēs varam izlasīt skaidrus vārdus par to, ka galvenais suverēnās varas nesējs tai vai citā zemē ir tauta, ka visi pilsoņi likuma priekšā ir vienlīdzīgi, visiem ir vienādas iespējas un vienāda atbildība.

Bet vai tā tas ir patiesībā?

Pagājušā gada septembrī sakarā ar t. s. «Konstitūcijas dienu» nesen izbalsojis Amerikas Savienoto Valstu prezidents Trumens teica runu, kurā, salīdzinot divas konstitūcijas — ASV un PSRS — mēģināja pierādīt «amerikaniskā dzīves veida» pārākumu, par socialistisko. Starp citu viņš teica:

«Mūsu konstitūcija nav radījusi aristokrātiju, kas dibinātos uz bagātību vai privilēģijām. Tā nekālo prievēlēto saimniecību uz milzīga tautas varakuma rēķina.»

Citējot šos Trumena vārdus, «Pravda» toreiz rakstīja:

«Vārdos Amerikas konstitūcija pasludina pilsoņu — bagātu un nabadzīgu, kapitalistu un strādnieku vienlīdzību, pasludina pilsoņu brīvību visiem.

Bet kādi ir rezultāti?

Morganam un Rokfelleram, tāpat kā jebkurai terindas pilsonim, strādniekam un fermerim, pēc Amerikas konstitūcijas — «vienādas tiesības» uz fabrikām un rūpnīcām, muižām un zemēm dzīļu bagātībām, dzelzceļiem un bankām. Taču ne kāpēc (kāpēc, Trumena kungs?) visas šīs tiesības izmanto tikai Morgan un Rokfelleri, Džoni un Harimani, kuri iekārtojušies ne slikti un kuru visspēcība netiek likti nekādi šķēršļi? Bet strādnieki un fermeri ne kāpēc (kāpēc, Trumena kungs?) spēsti iet algotā verdzībā pie kapitalistiem, mitināties nozēlojamās būdās, dzīvot pusbadā, maksāt nepanesamus nodokļus, pirkt preces par augstām cenām un nedrīkst lemtinēties par savām tiesībām uz cilvēciņu dzīvi, lai nekļūtu par policijas izrēķināšanās upuri.»

Tāds jau ir visu fariēju iemīlota papēdīte: runāt vienu, darīt pavisam pretējo. Viņi grib, lai klausās viņu skaistajos vārdos, tai pašā laikā cenzamies slēpt savus netīros darbus.

Bet ļaudis skatās un redz: Amerikas Savienotās Valstis aizmetušas par burtu buržuaziski demokrātisko brīvību ka rogu un taisnā ceļā stūrē uz fašismu — šodien terindas amerikānis baidās skatīties pat par tām nedaudzajām tiesībām, ko viņam pirms 176 gadiem viņi pasludināja «Neatkarības deklarācijā» — par šādu pārdrošību var viegli nokļūt cietumā.

Ļaudis klausās un dzird miljonu cilvēku nopūtas, kuri vēlīgi meklēdami darbu un pajumti, klist pa milzīgo teritoriju, dzird iņčoājamo neģeru valšanas, kas tik bieži atskan šurp pāri okeānam.

Kāda te vēl var būt runa par brīvību un demokrātiju, par tiesībām un vienlīdzību?

Tur jau ir tā lieta, ka buržuaziskās konstitūcijas (atcerēsimies arī buržuaziskās Latvijas konstitūciju) aprobežojas tikai ar pilsoņu tiesību formālu pasludināšanu, nerūpējoties par šo tiesību realizēšanas apstākļiem, iespējām un līdzekļiem.

Būnājot par PSRS Konstitūcijas projektu VIII Vissavienības Ārkarteja Padomju kongresā, biedrs Staļins kā vienu no tā īpatnībām atzīmēja to, ka mūsu jaunā Konstitūcija «nevis vienkārši pasludina pilsoņu tiesību vienlīdzību, bet arī nodrošina to ar likumdošanā nostiprinātu ekspluatācijas režīma likvidācijas faktu, pilsoņu atbrīvošanas faktu no katras ekspluatācijas».

PSRS pilsoņiem ir tiesības uz darbu — to nodrošina tautas saimniecības socialistiskā organizācija, padomju sabiedrības ražošanas spēku nemītigais pieaugums, saimniecisko krīžu neesamība un bezdarba likvidēšana.

Katru gadu mūsu zemi apmeklē daudzi simti ārzemju darbaļaužu un inteliģences pārstāvju: atgriezušies mājās, viņi ar sajūsmu stāsta par redzēto: nekur pasaulē nav tā nodrošinātā darba cilvēku tiesības uz atpūtu un materiālu nodrošinājumu vecuma, slimības un darba spēju zaudēšanas gadījumos, nekur pilsoņiem nav tik nodrošinātu tiesību uz izglītību un pēdējais nosaukums valsts pārvalde.

Mēs, protams, paši to vislabāk zinām, jo tā ir mūsu ikdiena, mēs dzi-

vojam šīs Konstitūcijas sauli. Un, apzinoties to, cildinām tās autoru un radītāju biedru Staļinu.

Divas konstitūcijas — divas dažādas pasaules. Vienā pusē mirstošais kapitalisms ar ASV imperialismu priekšgalā, kas glāzīgu no bojā ejas mēģina (vēlīgi!) rast, gatavojot un izraisot karus, mobilizējot saviem asiņainajiem nolūkiem visus Nāves arsenāla ieročus: atombombas un mēra blusas, lubu literatūru un pagājušā kara noziedzniekus, labējos socialistus un trockistiski tiltavkos, cionistiskos un buržuaziski nacionalistiskos spieģus, diversantus, nodevējus un slepkavas. Otrā pusē augošā socialisma, darbaļaužu iekārtojības un tautu sadraudzības, miera un demokrātijas noietne, kuras karognesēja ir Staļina Konstitūcijas zeme — Padomju Savienība.

Staļina Konstitūcijai Prieks un laime dzīvot zeme, kuras gaišās debesis neapumšo krīžu un bezdarba, beztiesības un tumsonības, rasu naida un antidemokrātisko patvarību mākoņi! Šo saulaino dzīvi mums garantē, par to sardzē stāv mūsu zemes lielais staļinskais Pamatlikums.

Mūsu Konstitūcija — tas, biedra Staļina vārdiem runājot, ir dokuments, kas trakte mūsu vispasaules vēsturisko cīņu rezultātus, rada padomju ļaudis prieku par sasniegumiem, bruņo un mobilizē uz jaunām cīņām par komunisma uzvaru.

Taču ar mūsu zemi vien tās nozīme neaprobežojas. Biedrs Staļins saka:

«Tas būs dokuments, kas liecina, ka tas, pēc kā ilgojušies un ilgojas miljoni godīgu cilvēku kapitalistiskajās zemēs, — jau realizēts PSRS.

Tas būs dokuments, kas liecina, ka tas, kas realizēts PSRS, var būt pilnīgi realizējams arī citās zemēs.»

Sodien esam brīnīgu notikumu aculiecinieki: nokratījušas kapitalisma jūgu, daudzas Eiropas un Āzijas tautas rada likumus, kuros pēc padomju Konstitūcijas parauga nostiprina savas brīvības izcīņā un socialisma celtniecībā gūtās uzvaras. Mēs zinām — pienāks laiks, kad tādus pašus likumus sev lems arī to zemju darbaļaudis, kas vēl līdz šai dienai smok pašu un svešu kungu kalpībā, bet kuru skati un cerības vērsti uz mums — Staļina Konstitūcijas saules apmirdzēto zemi.

Miera aizstāvēšanas Padomju komitejas plenums

26. novembrī Maskavā notika Miera aizstāvēšanas Padomju komitejas plenums. Plenums apsprieda jautājumu

par sagatavošanas Tautu miera aizstāvēšanas kongresam.

Miera aizstāvēšanas Padomju komi-

tejas plenums nolēma sasaukt šā gada 2. decembrī Maskavā Ceturto Miera aizstāvēšanas Vissavienības konferenci.

Miera aizstāvēšanas Latvijas republikaniskās komitejas plenums

26. novembrī Latvijas Padomju rakstnieku savienības sēžu zālē notika Miera aizstāvēšanas Latvijas republikaniskās komitejas plenums.

Par sagatavošanas Tautu miera aizstāvēšanas kongresam referēja republikaniskās komitejas priekšsēdētājs — Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents prof. J. Pelve. Referents atzīmēja, ka partijas XIX kongresa lēmumi, biedra J. V. Staļina vēsturiskā runa kongresa pēdējā sēdē un biedra Staļina ģenlālais darbs «Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienī-

bā» iedvesmo visās pasaules darbaļaudis cīņā par mieru starp tautām, pret jauna kara kurinātājiem. Cīņā par mieru tautu priekšgalā ietilpa padomju tauta, kas Komunistiskās partijas vadībā ceļ komunismu un pilna apņemības izjaukt kara kurinātāju — amerikāņu un angļu imperialistu noziedzīgos plānus.

Padomju tautas galvenais ierocis cīņā par mieru ir komunisma celtniecības panākumi mūsu zemē. Padomju ļaudis zina — jo spēcīgāka būs Padomju Savienība, jo drošāks būs

miers Kopā ar visām PSRS tautām arī Padomju Latvijas darbaļaudis, pašatbildīgā darbā realizēdami pieņemto pieņemto plānu, dod savu ieguldījumu miera nostiprināšanā.

Nobeigumā b. Pelve norādīja, kas konkrēti darāms, lai plaši popularizētu masās Padomju Savienības miermīlīgo ārpolitiku un miera piekritēju kustības panākumus visā pasaulē.

Plenums ievēlēja 27 Latvijas PSR delegatus Miera piekritēju Vissavienības konferencē, kas sanāks Maskavā.

J. V. STAĻINS PIONIERU VIDO

J. Lačgalves-Kaminskis un E. Leimanis būvējis.
(No republikaniskās tēlotājas mākslas izstādes)

Vēstule mātei

Valdis Rūja

Nebrīnies, ka dzejā, māmiņ,
Vēstuli tev rakstu šo, —
Pati dzīve nevaldāmi
Sirdi vārsmas iesāļko.

Kā lai vārdos parastajos
Tev par mūsu darbu teic:
Tuksnešaino stepju klajos
Pēkšņi jauna upe steidz.

Bet uz krastā, it kā teikā,
Izaug kolchoznieku ciems,
Durvis laipni klubs un veikals
Atver saviem celtniekiem...

Ilgā varētu tā runāt.
Cik daudz krāšņās dzejas ir
Jaunās jūras viļņu dunā,
Spuldzēs, kas pār Volgu mirdz.

Tauta daiļskanīgās dainās
Dzīmtai zemei slavu dzied,
Lai vēl krāšņāk, brīnumaināk,
Mūsu dzīves laime zied!

Būs gaismas daudz

Andris Vējāns

Drīsvjatu ezers atmirgo,
Viss ausmā tīts —
Kā gribētu es ausmu šo
Nemt dzejā līdz!

Trīs republiku ceļi plūst
Surp vienuviet,
Cik ļaužu soļi viegli kļūst,
Ja kopā iet.

Nav robežu, kas šķīra tos,
Vairs panu nav —
Nes ceļi ļaudis laimīgos,
Kur celtne stāv...

Kur skreperi dūkt nenorimst,
Dzirkst autogens,
Kur miera spēkstacija dzimst,
Dzīvs — sapnis sens.

Pār būvlaukumu dunošo
Aust darba rits —
Un gribētu es ritu šo
Nemt dzejā līdz!

Jau staltos stabus druvas sveic
Un smaržīgs mežs —
Uz trijām zemēm stabi steidz
Un vadus plēš.

Slīd pāri dzērviu kāstis ass
Un zieme sauc.
Sirds sala, tumsas nebaidās:
Būs gaismas daudz!

PSRS AUGSTĀKAS PADOMES PREZIDIJA DEKRETS

par PSRS Arhitektūras akadēmijas Istenā locekļa
I. Zolotovska apbalvošanu ar Darba Sarkanā Karoga
ordeni

Ievērojot PSRS Arhitektūras akadēmijas Istenā locekļa I. Zolotovska izcilos nopelnus padomju arhitektūras attīstībā un arhitektu kadru sagatavošanā, kā arī sakarā ar viņa 85. dzimšanas dienu apbalvot Ivanu Vladislavu d. Zolotovski ar Darba Sarkanā Karoga ordeni.

PSRS Augstākās Padomes Prezidijs Priekšsēdētājs N. ŠVERNIKS
PSRS Augstākās Padomes Prezidijs Sekretārs A. GORKINS
Maskavā, Kremli,
1952. gada 27. novembrī

J. V. Staļins par pāreju no socialisma uz komunismu

Padomju Savienības Komunistiskās partijas XIX kongresa priekšvakarā tika publicēts biedra Staļina darbs «Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā», kam ir pasaulvēsturiska nozīme un kas kļuvis par ļoti lielu ieguldījumu marksistiski leniniskajā zinātnē par komunisma celtniecību. Šajā ģenlālajā darbā biedrs Staļins vispārīgā veidā pieredzi, kas iegūta socialisma celtniecībā Padomju Savienībā, dziļi un vispusīgi izpētījis sabiedriskās ražošanas un materiālo vērtību sadalīšanas likumus socialistiskajā saimniecībā. Biedra Staļina jaunajā darbā definēti socialistiskās saimniecības attīstības zinātniskie pamati un izstrādātas problēmas, kurām ir ārkārtīgi liela praktiskā nozīme. — problēmas, kas saistītas ar svarīgāko nosacījumu sagatavošanu pārejai no socialisma uz komunismu; norādīti ceļi šo problēmu atrisināšanai: sniegta dziļa analīze par pasaules kapitalistiskās sistēmas vispārējās krīzes tālāku paasināšanos un par socialisma un kapitalisma spēku izvērtējumu starptautiskajā laukā; analizēti mūsdienu kapitalisma ekonomiskie pamatlikumi; aplūkoti daudzi citi jautājumi, kam ir liela teoretiska un praktiskā nozīme.

Biedra Staļina darbs «Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā» ir nepārspējama zinātniska direktīva komunisma celtniekiem. Tas apmēdz ar nekad nenodrošinātu revolucionārās teorijas gaismu visas pasaules darbaļaudzību ceļu pret imperialismu, par mieru, demokrātiju un socialismu.

*

K. Marks un Fr. Engels atklāja dabas un sabiedrības attīstības vispārējos likumus, zinātniski pamatoja kapitalisma vēsturisko aprobežotību un noteica proletariāta kā buržuaziskās iekārtas kaprāža un jaunas bezšķiru sabiedrības radītāja revolucionāro lomu.

V. I. Lenins un J. V. Staļins padziļināja un konkrētizēja zinātniskā komunisma teoriju. Radoši attīstot Marksa mācību, V. I. Lenins sniedza vispusīgu analīzi par imperialismu kā pēdējo kapitalisma stadiju, atsedza tā čūlas un atklāja tā nenovēršamās bejas nosacījumus, parādīja, ka imperialismis ir socialistiskās revolūcijas priekšvakars; viņš atklāja likumu par kapitalistisko zemju politiskās un ekonomiskās attīstības nevienmērību imperialismā laikmetā, parādīja, ka šā likuma iedarbības rezultātā ir iespējama socialisma uzvara dažās zemēs vai pat vienā atsevišķā zemē kapitalistiskā ielenkuma apstākļos.

Mācība par imperialismu un socialistisko revolūciju attīstīta tālāk biedra Staļina darbos, kurš nosargāja Lenina teoriju par socialisma uzvaru vienā zemē no trockistu, buchariņu un citu ienaidnieku uzbrukumiem. Padarot bagātāku marksism-leninismu, biedrs Staļins izstrādāja programmu socialisma celtniecībā PSR Savienībā un ar lielu meistarību vadīja cīņu par tās realizāciju. Padziļinot marksistiski leninisko teoriju, biedrs Staļins radīja mācību par iespējamību uzcelt Padomju Savienībā komunismu. Komunistiskās sabiedrības pamatpazīmes biedrs Staļins definēja jau pirms divdesmit pieciem gadiem sarunā ar pirmo Amerikas strādnieku delegāciju. Komunistiskā sabiedrība, — norādīja šajā sarunā biedrs Staļins, — būs tāda sabiedrība, kur nebūs ražošanas rīku un līdzekļu privatīpašuma, bet būs sabiedriska, kolektīva īpašums; nebūs šķiru un valsts varas, bet būs industrijas un lauksaimniecības darbaļaudis, kas ekonomiski pārvadīs sevi kā darbaļaudu brīva asociācija; tautas saimniecība, kas organizēta pēc plāna, bāzēties uz augstāko tehniku — tīklā industrijas nozarē, kā arī lauksaimniecības nozarē; nebūs pretsatīst starp pilsētu un laukiem, starp industriju un lauksaimniecību; produktus sadalīs pēc veco franču komunistu principa: «no katra pēc spējas, katram pēc vajadzībām»; zinātnē un mākslā būs pietiekami labvēlīgi apstākļi, lai sasniegtu pilnīgu uzplaukumu; personība, brīva no rūpēm par maizes kumosu un no nepieciešamības pieļāgties «pasaules varenajiem», kļūs tiešām brīva.

Konkrētizējot jautājumu par komunisma raksturīgajām pazīmēm apstākļos, kad pastāv kapitalistiskais ielenkums, biedrs Staļins partijas XVIII kongresā atrisināja problēmu par valsti.

«Mēs ejam, — teica biedrs Staļins, — tālāk uz priekšu, uz komunismu. Vai valsts pie mums uzglabāsies arī komunisma periodā?

Jā, uzglabāsies, ja nebūs likvidēti kapitalistiskais ielenkums, ja nebūs iz-

nīcinātas ārēja militara uzbrukuma briesmas, pie kam, saprotams, mūsu valsts formas no jauna grozīsies saskaņā ar iekšējo un ārējo apstākļu pārmaiņām.

Nē, neuzglabāsies un atmirs, ja kapitalistiskais ielenkums būs likvidēts, ja tā vietā radīsies socialistiskais ielenkums.»

Dziļi Staļina un Padomju Savienības Komunistiskās partijas vadība mūsu zemes darbaļaudis uzcelusi socialismu. Padomju tautas priekšā nostājušies komunisma tālākās celtniecības lielle uzdevumi, uzdevumus saņēgt tā otru fazi. Šos uzdevumus definējis biedrs Staļins, kas nenogurstoši rūpējās par marksistiski leniniskās teorijas attīstību un idejiski apbruņo partiju un padomju tautu cīņā par komunisma uzvaru, komunisma triumfu.

Darbā «Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā» biedrs Staļins ar nepārspējamu meistarību izstrādājis zinātniski pamatotu programmu, kuru realizējot sagatavos galvenos nosacījumus pārejai no socialisma uz komunismu. Šī programma sastādīta, vispusīgi ņemot vērā objektīvos apstākļus un iespējas komunisma attīstības likumu dziļu pārzināšanu un to pareizu izmantošanu. Iekams saņēgt komunismu, māca biedrs Staļins, «jāiziet vairāki sabiedrības ekonomiskās un kulturalas pāraudzīšanas posmi, kuru galā darbs no līdzekļa, kas kalpo vienīgi dzīvības uzturēšanai, sabiedrības acīs tiks pārvērst par pirmo dzīves vajadzību, bet sabiedriskais īpašums — par nesatricināmu un neaizskaramu sabiedrības pastāvēšanas pamatu.»

Lai sagatavotu īstenu pāreju no socialisma uz komunismu, — māca biedrs Staļins, — jārealizē vismaz trīs pamatnosacījumi.

Pirmais nosacījums ir nepieciešamība « stingri nodrošināt... visas sabiedriskās ražošanas nepārtrauktu augšanu, panākot ražošanas līdzekļu ražošanas ātrāku pieaugšanu; bez tā nav iespējams apmierināt visu tautas saimniecības nozaru vajadzības pēc tehniskās iekārtas, nav iespējams realizēt paplašinātu atjaunošanu.

Saskaņā ar socialisma ekonomiskā pamatlukuma būtiskajām pazīmēm un prasībām, kas biedra Staļina darbā «Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā» formulētas: «nodrošināt visas sabiedrības pastāvīgi pieaugošo materiālo un kultural vajadzību maksimālu apmierināšanu, nepārtraukti palielinot un uzlabojot socialistisko ražošanu uz augstākās tehniskās bāzes», — komunistiskā partija un padomju valdība virza PSRS tautas saimniecību pa nemīlīga pacelšuma un uzplaukuma ceļu.

1921. gada sākumā, pēc tam, kad varonīgu pūļu rezultātā Padomju Krievijas darbaļaudis dziļi Lenina-Staļina partijas vadībā bija satriekuši ārzemju intervētu un iekšzemes baltgvardu galvenos spēkus, revolūcijas vadoni V. I. Lenins un J. V. Staļins izstrādāja pasākumus pārejai uz jauno ekonomisko politiku (nepu), kas atbilda mierlaika saimnieciskās celtniecības vajadzībām. Pēc V. I. Lenina norādījuma 1920. gadā izstrādāja un 1921. gada 28. decembrī Viskrievijas Padomju IX kongress pieņēma GOELRO plānu, kurā bija konkrētizēta padomju valsts ekonomiskā pamata radīšanas programma. Līdz 1926. gadam tika sasniegti pirmā ekonomiskā attīstības līmeņa rūpniecībā, lauksaimniecībā un transportā.

Kā tas teikts VK(b)P Vēstures Isajā kursā, «socialisma celtniecības zemei nepietika ar vienkāršu saimniecības atjaunošanu, ar vienkāršu priekšskara līmeņa sasniegšanu. Priekšskara līmenis — tas bija atpalikušas zemes līmenis. Vajadzēja virzīties tālāk.» Vajadzēja katrā ziņā likvidēt zemes tehnisko un ekonomisko atpalicību. Plānu par PSRS socialistisku industrializāciju uz atjaunotās tautas saimniecības bāzes, kuru izstrādāja V. I. Lenins un J. V. Staļins, pieņēma 1925. gada partijas XIV kongress. Šis plāns paredzēja pirmām kārtām attīstīt smago industriju, kuras svarīgāko daļu sastāda metalurģiskā rūpniecība. Tāds šā ģenlālā uzdevuma atrisinājums padarīja mūsu zemi patstāvīgu un neatkarīgu.

Realizējot mūsu zemes socialistiskās industrializācijas programmu, partijas XV kongress 1927. gada decembrī deva direktīvu par PSRS tautas saimniecības attīstības pirmā piecgadu plāna izstrādāšanu. Šo plānu pieņēma 1929. gada aprīlī partijas XVI konference. Kā to norādījis J. V. Staļins, viens no pirmās piecgades uzdevu-

A. LEITS.
ekonomisko zinātnu kandidāts

miem bija «radīt mūsu zemē tādu industriju, kas būtu spējīga dot jaunu tehniku un reorganizēt uz socialisma bāzes ne tikai visu rūpniecību, bet arī transportu, bet arī lauksaimniecību».

1929. gada otrā pusē notika dziļš būtisks lūzums darba zemnieku attieksmē pret kolchoziem, sākās vienlaidu kolektivizācija, kuras laikā norisa darba zemnieku sīva cīņa pret kulakiem. Šādos apstākļos partija pārgāja no kulaku ierobežošanas politikas uz kulaku kā šķiras likvidācijas politiku.

Pirma piecgadu plānu izpildīja pirms termiņa, 1932. gadā — četros gados un trijos mēnešos. Jautājums «kurā kurā» bija galīgi un negrozāmi izšķirts socialisma jeb kā pilsētās, tā arī uz laukiem. PSRS kļuva par varenu industriālu zemi. Socialistiskais sektors deva 90 procentu rūpniecības produkcijas, kura savukārt sastādīja gandrīz trīs ceturtdaļas no visas tautas saimniecības kopprodukcijas.

1934. gada sākumā partijas XVII kongress pieņēma vēl plašāku programmu tautas saimniecības tālākai attīstībai. To ietvēra otrā piecgadu plānā. Tā pamatzinātnes bija galīgi likvidēt kapitalistiskos elementus un pabeigt visas tautas saimniecības tehnisko rekonstrukciju. Lielu nozīmi partija un valdība piešķīra jaunas tehnikas apgušanai un tādu kadru sagatavošanai, kas prastu pilnībā pārvadīt šo tehniku. 1935. gadā masu jaunrades aktivitātes rezultātā, tehniku apguvūšu cilvēku aktivitātes rezultātā radās stachanovišu kustība, kas ir socialistiskās sacensības augstākā forma. Padomju Savienības sasniegumus likumdošanas ceļā nostiprināja Staļina Konstitūcija, ko 1936. gada 5. decembrī pieņēma VIII Visasavienības Ārkārtējais Padomju kongress.

Otru piecgadu plānu, tāpat kā pirmo, izpildīja pirms termiņa — 1937. gadā. Otrā piecgadē rūpniecības produkcija palielinājās 2,2 reizes, darba ražīgums pieauga par 62 procentiem.

Partijas XVIII kongress, kas apstiprināja socialistiskās celtniecības trešo piecgadu plānu, atzīmēja, ka PSRS sasniegusi «jaunu attīstības posmu, kad pabeigta bezšķiru socialistiskās sabiedrības celtniecība un notiek pakāpeniska pāreja no socialisma uz komunismu, kad izšķirīgu nozīmi iegūst darbaļaudu komunistiskā audzināšana, kapitalisma palieku pārvēršana cilvēku — komunisma celtnieku apziņā». Tajā pašā laikā kongress izvirzīja padomju tautai uzdevumu — divu triju piecgadu laikā panākt galvenās kapitalistiskās zemes un aizstiegties tālāk priekšā arī ekonomiskā ziņā, t. i. saražotās produkcijas apmēros uz katru ledzīvotāju.

Padomju tautas sekmīgo darbu trešā piecgadu plāna izpildē pārtrauca hitleriskās Vācijas uzbrukums PSR Savienībai. Sākās Lielais Tēvijas karš. Partija ar ģenlālā karavadoņi J. V. Staļinu priekšgalā mobilizēja un organizēja tautu, lai dotu pretsitieni ienaidniekam. Viss tika pakļauts frontes interesēm, ienaidnieka sagrāves organizēšanas uzdevumiem. Pēc lebrucēju satriekšanas padomju tauta ātri sadziedēja brāces, kuras bija cirtis karš mūsu ekonomikai.

Ceturta (pēckara) piecgadu plāna uzdevumus un komunisma materiālās bāzes radīšanas programmu J. V. Staļins sniedza savā vēsturiskajā runā 1946. gada 9. februārī.

«Mums jāpanāk, — teica biedrs Staļins, — lai mūsu rūpniecība spētu ražot katru gadu līdz 50 miljoniem tonnu čuguna, līdz 60 miljoniem tonnu tērauda, līdz 500 miljoniem tonnu ogļu, līdz 60 miljoniem tonnu naftas. Tikai ar šādu nosacījumu var uzskatīt, ka mūsu Dzimtene būs garantēta pret visādām neapjukām. Tām vajadzēs varbūt trīs jaunas piecgades, ja ne vairāk. Bet to var izdarīt, un tas mums jāizdara.»

Ceturto piecgadu plānu 1946. — 1950. gadam izpildīja 9 mēnešus pirms termiņa. 1950. gadā rūpniecība deva par 73 procentiem vairāk produkcijas nekā 1940. gadā, par 17 procentiem pārsniedza plānā paredzēto rūpniecības produkcijas apjomu. Ceturtajā piecgadē sākās mūsu zemes stepju un mežastepju rajonu dabas pārvēršanas grandiozā staliniskā plāna realizācija, Staļingradas, Kulbiševs un Kachovkas hidroelektrostacijas, kā arī Galveas Turkmēnijas, Dienvidkrievijas, Ziemeļkrievijas un Volgas-

Donas kanālu celtniecība. Ar neredzētu entuziasmu padomju tauta piedalījās un piedalās šo komunisma dzīceltņu radīšanā.

Partijas XIX kongresa direktīvas par PSRS attīstības piekto piecgadu plānu 1951. — 1955. gadam paredz Padomju Savienības mierlaika ekonomikas tālāku varenu pacelšumu. Piecgadu plāna izpildīšana iezīmēs jaunu posmu socialistiskās sabiedrības ekonomiskajā un kulturalajā pāraudzīšanā. Tas būs liels solis uz priekšu, sagatavojot nosacījumus pārejai uz komunismu. Piecgades beigās rūpniecības ražošanas līmenis pieaugs aptuveni par 70 procentiem, taja skaita ražošanas līdzekļu ražošana palielināsies par 80 procentiem un patērējamie priekšmeti ražošana — par 65 procentiem. Kapitalistiskajiem rūpniecībā, salīdzinot ar iepriekšējo piecgadi, divkārtosies. Rūpniecības produkcijas apjoms 1955. gadā, salīdzinot ar 1951. gadu, palielināsies trīs reizes. Tas viss liecina, ka mūsu zemē sekmīgi realizējas pirmās pamatnosacījumu pārejai uz komunismu, kas prasa stingri nodrošināt visas sabiedriskās ražošanas nepārtrauktu augšanu, panākot ražošanas līdzekļu ražošanas ātrāku pieaugšanu.

Otrs nosacījums, lai sagatavotu pāreju uz komunismu, ir nepieciešamība «pakāpenisku pāreju ceļā, kuru realizācija būtu izdevīga kolchoziem un tātad visai sabiedrībai, pacelt kolchozu īpašumu līdz visas tautas īpašuma līmenim, un precu apgrozību arī pakāpenisku pāreju ceļā atvīstot ar produktu apmaiņas sistemu.»

Socialisma apstākļos pastāv divas ražošanas pamatformas: valsts (visas tautas) un kolchozu ražošana. Kolchozos ražošanas līdzekļi — mašīnas un zeme — pieder valstij, bet ražošanas produkcija ir atsevišķu kolchozu īpašums.

Šādos apstākļos kolchozu ekonomiskie sakari ar valsts rūpniecību var notikt ar motiek tikai preču pirkšanas un pārdošanas ceļā. Bet tas nozīmē, ka preču ražošana un preču apgrozība saglabājas arī socialisma apstākļos. Tas nodrošina socialistiskās ražošanas attīstību un nostiprināšanos, pakāpenisku pāreju no socialisma uz komunismu.

Bet reizē ar to šīs ekonomiskās parādības — kolchozu (grupu) īpašums un preču apgrozība — «jau tagad sāc bremzēt mūsu ražošanas spēku spēcīgo attīstību, ciktāl tās rada šķēršļus, kuri traucē valsts plānošanai aptvert visu tautas saimniecību, īpaši lauksaimniecību.» Šāda veida šķēršļus komunisma celtniecībā var likvidēt, pakāpeniski pārvēršot kolchozu īpašumu par visas tautas īpašumu un pakāpeniski levedot preču apgrozības vietā produktu apmaiņu.

Kad izzudīs atšķirība starp socialistiskās ražošanas pamatformām — valsts (visas tautas) un kolchozu (grupu) ražošanu, kad pārdīsies viens visaptverošs ražošanas sektors, kas rīkošies ar visu valsti ražoto patērēšanas produkciju, preču apgrozība un ar to saistītā naudas saimniecība izzudīs.

Lai paceltu kolchozu īpašumu līdz «visas tautas īpašuma līmenim, kolchozu produkcijas pārpalikums jāizsleddz no preču apgrozības sistēmas un jāiesaista valsts rūpniecības un kolchozu savstarpējā produktu apmaiņas sistēmā.

Produktu apmaiņas digli mums jau ir kokuvilnas, līnu, cukurbietu audzēšanas un citu kolchozu produkcijas tā sauktās «apmaiņas pret precēm» veidā. Tā notiek uz līgumu pamata, kurus kolchozi noslēguši ar valsti. Kolchozi, kuriem ir šādi līgumi, saņem no valsts produkciju lielākā daudzumā un uz levērojamie izdevīgākiem noteikumiem nekā tie kolchozi, kuriem līgumu nav. Šāds stāvoklis rada nosacījumus produktu apmaiņas sistēmas izplatīšanai, attiecināšanai uz visiem kolchoziem mūsu zemē, produktu apmaiņas plašas sistēmas attīstībai, kurai pastāvēt kolchozi par savu produkciju saņems galvenokārt tām nepieciešamos ražojumus. Produktu apmaiņas pieaugums sašaurinās preču apgrozības darbības sfēru. Produktu apmaiņas paplašināšana prasīs milzīgos apmēros palielināt produkciju, ko valsts rūpniecība dod kolchoziem. Tas liek levest produktu apmaiņas sistemu bez sevišķas steigas, līdz ar rūpniecības izstrādājumu uzkrāšanos. Tomēr, kā to norāda biedrs Staļins, šī sistēma jāievieš nolokāmi, bez svārstībām. Produktu apmaiņas sistēma, «sašaurinot preču apgrozības darbības sfēru, atvieglos pāreju no socialisma uz komunismu. Turkiāt tā dos iespēju iesaistīt kolchozu galve-

no īpašumu, kolchozu ražoto produkciju visas tautas plānošanas kopējā sistēmā.

Mūsu pašreizējos apstākļos tas arī būs reālais un izšķirošais līdzeklis kolchozu īpašuma pacelšanai līdz visas tautas īpašuma līmenim.»

Trešais nosacījums pārejai uz komunismu ir nepieciešamība «panākt tādu sabiedrības kulturas pieaugumu, kas visiem sabiedrības locekļiem nodrošinātu visu fizisko un garīgo spēju vispusīgu attīstību, lai sabiedrības locekļiem būtu iespēja iegūt tādu izglītību, kas būtu pietiekama, lai viņi kļūtu par sabiedriskās attīstības aktīviem darbiniekiem, lai viņiem būtu iespēja brīvi izvēlēties profesiju un viņi nebūtu pastāvīgas darba dalības rezultātā uz visu mūžu piekalti kādai vienai profesijai.»

Lai sabiedrības locekļi sasniegtu šādu augstu kulturas pieaugumu, darba diena jāsaīsina līdz 6, bet pēc tam līdz 5 stundām, jāievieš vispārobligātā polittehniskā apmācība, radikāli jāuzlabo darbaļaudu dzīves apstākļi, jāpāceļ strādnieku un kalpotāju reālā darba alga ne mazāk kā divkārtīgi, tieši paaugstinot darba algu naudā un it īpaši turpmāk sistemātiski pazeminot masu patērēšanas priekšmetu cenas. Visi šie pasākumi nodrošinās sabiedrības locekļiem brīvu laiku un apstākļus vispusīgas izglītības iegūšanai un iespējas brīvi izvēlēties profesiju.

Padomju tautas kulturas un labklājības pacelšums vienmēr atradies un atrodas komunistiskās partijas un padomju valdības uzmanības centrā. Par to liecina šādi dati:

PSRS nacionālais ienākums laikā no 1940. gada līdz 1951. gadam pieaudzis par 83 procentiem. Gandrīz trīs ceturtdaļas nacionālā ienākuma izlieto darbaļaudu personīgo materiālo un kulturalo vajadzību apmierināšanai. Padomju tautas dzīves apstākļu uzlabošanās rezultātā mazinās mirstība un strauji palielinās ledzīvotāju pieaugums. Pēdējo triju gadu laikā vien ledzīvotāju reālais pieaugums mūsu zemē sasniedzis 9,5 miljonus cilvēku.

PSRS tautas saimniecības jauns varens kāpinājums piekajā piecgadē nodrošina tautas materiālās labklājības un kultural līmeņa tālāku ievērojamu kāpinājumu. Nacionālais ienākums piecos gados palielināsies ne mazāk kā par 60 procentiem, bet strādnieku un kalpotāju reālā darba alga — ne mazāk kā par 35 procentiem. Kolchoznieku ienākumi naudā un naturā pieaugs par 40 procentiem. Lielos apjomos veiks dzīvokļu un kultural celtniecību, ievērojami paplašinās veselības aizsardzības un izglītības iestāžu tīklu, uzlabos darba un sadzīves apstākļus.

Tas viss būs nopietns ieguldījums komunisma celtniecībā.

Tādi ir nosacījumi pārejai uz komunismu.

Vienīgi izpildot visus trīs iepriekšējos nosacījumus, kopā ņemtus, būs iespējams darbu sabiedrības locekļu acīs pārvērst par pirmo dzīves vajadzību un panākt to, ka sabiedrisko īpašumu visi sabiedrības locekļi vērtēs kā nesatricināmu un neaizskaramu sabiedrības pastāvēšanas pamatu.

Un tad varēs pāriet pie komunisma formulas: «no katra pēc spējam, katram pēc vajadzībām».

Līdz ar pāreju uz komunismu, kad visu saimniecību aptvers viens vienots visas tautas sektors, izzudīs būtiska atšķirība starp pilsētu (rūpniecību) un laukiem (lauksaimniecību), kas saglabājusies socialisma apstākļos divu īpašuma formu: visas tautas īpašuma un grupu (kolchozu) īpašuma pastāvēšanas rezultātā. Tomēr arī tad starp tiem paliks mazāk svarīga, nebūtiska atšķirība, gluži tāpat kā tā saglabāties starp atsevišķām rūpniecības nozarēm nevienādo darba apstākļu dēļ.

Izzudīs būtiska atšķirība arī starp garīgo darbu un fizisko darbu, kas pastāvē socialisma apstākļos. Masveida socialistiskās sacensības ieviešanas, strādnieku tehniskās kulturas līmeņa pacelšums līdz inženiertehniskā personāla līmenim novedīs pie šīs būtiskās atšķirības izzūšanas. Tomēr arī komunisma apstākļos saglabāsies mazāk svarīga, nebūtiska atšķirība, «kaul vai tāpēc, ka uzņēmumu vadošā savāva darba apstākļi nav vienādi ar strādnieku darba apstākļiem».

*

Biedra Staļina darbs «Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā» rāda ceļu uz komunisma mirdzošajiem kalngājiem. Padomju laudis jaunclsmes darba patošā, neredzētās pacilātibas apstākļos veļ PSRS attīstības pietā piecgadu plāna uzdevumus. Tas nozīmē, ka viņi sekmīgi virzās pa Staļina ģenija apgaismoto ceļu.

Neaizmirstamais tautas tribuns

Pirms astoņpadsmit gadiem trockistu-zinovjevišu bandītu raidītā lodē pārtuca Sergeja Mironoviča Kirova slaveno dzīvi. Lielā Stalīna līdzgaitnieks Sergejs Kirovs krita pašā spēku briedumā, komunistu partijas un visas padomju tautas sirsnīgi mīlēts un cienīts. Dzīlās sēras noliecās sarkanie karogi pār socialistiskās Dzimtenes uzticamā dēla šķirstu. Skaudrs, nesamierināms nāids pret nodevējiem, pret tumsonīgajiem, asinskarajiem imperalistiem, pēc kuru tiesas pavēles bija rikojusies zemiskie slepkavas, kveldināja patriotu sirdis, vēl cietāku un nesatricināmāku rūdīja padomju lauku uzticību partijai, biedram Stalīnam, komunisma uzvarai.

Sāpju saņēmušā sirdi Maksims Gorkijs tad rakstīja:

«Nonāvēts lielisks cilvēks, viens no labākajiem partijas vadoņiem, ideāls proletariāta paraugs, kulturas meistars...»

Sais vārdos izsmieļi raksturots Kirova personības dīzeņums, viņa darbības daudzpusība. Sergeja Mironoviča organizatoriskais talants, viņa lielmā enerģija, dzelžainā izturība kalpināja revolūcijas cīņu ugunī, komunisma celtniecības versmainajos darbos.

Kopš agras jaunības viņš bijis aktīvs strādnieku revolucionārās kustības kareivis.

Apbrīnojama vīrišķība, cīņas spars un prasme organizēt kontrrevolūcijas spēku militāro sagrāvi sagādāja Kirovam pilsoņu kara gados leģendāru slavu. Astrachanā un Kaukāzā viņš šai laikā bija darbaļaužu, revolūcijas atsvabināto strādnieku un zemnieku cerība, toties nepielūdzams drauds, briesmu un iznīcības vēstnesis imperialisma algotņiem. Nemirstīgu piemiņai Sergejs Mironovičs sev uzcēlis, dzīlī iesakņodams tautu draudzības jēpiniski-stalīniskos principus Kaukāza tautu savstarpējās attiecībās. Uz visiem laikiem tie izbeidzās ar zemnieku, bagātnieku un reliģijas kalpu uzvārdītās nesaskaņas un strīdi.

Padomju tauta gūstīja pasaules vēsturē neredzētas uzvaras mierīga darba frontē. Milzu soļiem mēs tuvojāmies cilvēces labāko un gaišāko prātu sapnī — komunismam. Sodien, biedra Stalīna genialo norādījumu apbrūnoti, padomju ļaudis lepi apzinās, ka mēs realizējām pāreju no socialistiskās uz komunistisko sabiedrību. Milzums liels ir Sergeja Mironoviča Kirova ieguldījums padomju zemes ekonomikas vareņības kalnāšanā. Daudzās grandiozās celtnēs, lielos darba panākumos, uz kuriem balstīdamies varam nemīlīgi celt padomju tautas labklājību un kultūru, ieguldīta neaizmirstamā Kirova sirds degsme un vareņais domas lidojums.

Sogad mēs svinīgi atzīmējam komunisma dzimšanas pirmdzimti — V. I. Lēnina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģniecības kanāla stāšanos ierindā. Bet nekad mēs neaizmirsīsim,

kāda gigantiska socialisma uzvara bija 1933. gadā ekspluatācijā nodotais Stalīna vārdā nosauktais Baltās-Baltijas jūras kanāls, kura izbūvē tik lieli nopelni Kirovam.

Pie Stalīngradas un Kuibīševas top vareņākās hidroelektrostacijas pasaulē. Pēc dažiem gadiem tajās iemirdzēsies komunisma ritaugas ugunis. Un mēs vienmēr atcerēsimies arī to, ka grandiozo hidroelektrostaciju izbūves programmas realizēšana sākās pie Volchovas, Volchovas HES turbinu radītāja enerģijā ir arī Sergeja Mironoviča neizsīkstošās enerģijas.

Tagad, kad visattālākajās mūsu zemes malās paceļas arvien jauni rūpniecības giganti, nevaram aizmirst tos vareņos uzņēmumus, kas S. Kirova tiešā vadībā radīti tālu aiz polārā loka, ieslēdzot ražēnā saimnieciskā darbībā jaunus, agrāk neizmantotus rajonus.

Sergeja Mironoviča darbs socialisma celtniecībā darījis viņu mūžam dzīvu padomju lauku — komunisma kalngalu lektorātu vidū. Ne jau veļti Kirova vārds gluži tieši nozīmē cieši saistīts ar daudzām jo daudzām mūsu dzīves nozarēm. Viņa vārdā nosaukti simtiem pilsētu un apdzīvotu vietu, rūpniecību un kultūras iestāžu. Padomju pilsētu skaistākajos laukumos paceļas Kirova monumenti.

Sergeja Mironoviča daudzpusīgā darbība, viņa aizrautīgā ieinteresētība visu padomju dzīves nozaru uzplaukumā pamudinājusi nenogurstošu celtnieku un cīnītāju aktivizēt ar savu līdzdalību arī kultūras dzīvi. Viņš bija viens no aizrautīgākajiem marksisma-jēpinisma propagandistiem. Neaizmirstamus padomus viņš devis kultūras un mākslas meistariem.

Kirovs augstu vērtēja kultūras un mākslas lomu socialisma pilnīgas uzvaras izcīnīšanā.

«... Pašlaik mūsu socialistiskā sistēma izcīnā nāves cīņu pret kapitalistisko sistēmu. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka mums jāprot uzvarēt ne tikai karā, kurā mēs, bez šaubām, uzvarēsim, pat ja mums uzbrūktu rīt; tas nozīmē, ka mums jāuzvar ne tikai mūsu fabrikās un rūpniecībā, ko mēs esam darījuši un darām, radīdami jaunus mūsu rūpnieciskās celtniecības gigantus; tas nozīmē, ka jāuzvar ne tikai mūsu lauksaimniecībā, iesakņojot jaunu, modernu, uz zinātnes jaunākajiem sasniegumiem balstītu tehniku, bet tas nozīmē, ka mums jāuzvar arī literatūras novadā, mums jāuzvar arī mākslā, mums jāuzvar itin visās zināšanu nozarēs, ja mēs patiešām nopietni un pa istam esam nolēmuši apbedīt kapitalismu».

Socialistiskā realisma māksla gūst uzvaru pēc uzvaras, pelnīti kļūst par visas progresīvās cilvēces kultūras paraugu un iedvesmotāju. Mūsu mākslas darbinieki lielā mērā visus savus radošos spēkus, lai soli soli ietu līdz padomju tautai, kuras dedzīgs tribuns un bezbailīgs kareivis bija neaizmirstamais Sergejs Mironovičs Kirovs.

Andreja Upiša jubilejas ieskaņa

Pagājušās nedēļas sākumā Skrīveru ciema un apkārtnes darbaļaudis godināja savu novadnieku LPSR Tautas rakstnieku, Stalīna premijas laureātu Andreju Upīti, sakārā ar viņa dzīves 75 gadu atceri. Apsveikt sirmo rakstnieku ciema kultūras namā bija sapulējušies apkārtnes kolchoznieki, skolu jaunatne un skolotāji. Ogres rajona partijas un padomju organizāciju pārstāvi. Rakstnieku viņa ievērojamās jubilejas priekšvakarā sveica Andreja Upiša vārdā nosauktās skolas pionieri, Skrīveru septiņgadīgās krievu skolas, kolchozu kadru skolas un Lielvārdes vidusskolas audzēkņi, partijas rajona komitejas, rajona izpildkomitejas, Skrīveru ciema padomes partijas organizācijas, kolchoza «Zaļā zeme» pārstāvi, novēlējami viņam daudz raženu panākumu turpmākajā darbā. Visās runās izskanēja nelielkujota pateicība rakstniekam par to bagāto, idejiski nozīmīgo un mākslinieciski apbrīnojami spilgto devumu, ar ko viņš allaž piedalījies un arī tagad aktīvi piedalās darba tautas lielajā cīņā par komunisma ideju uzvaru.

Izjustos vārdos apsveicējiem pateicās Andrejs Upīts.

Sarīkojumā referātu par Andreja Upiša dzīvi, sabiedrisko un literāro darbu nolasīja rakstnieks K. Kraulīšs.

Latviešu rakstniecības izcilā meistara godināšanā labi iedērijās Akadēmiskā Dramas teātra sniegtā «Zaļās zemes» izrāde Skrīveru kultūras namā. J. J.

Andreja Upiša vārdā nosauktās Skrīveru septiņgadīgās skolas pionieri apsveic Tautas rakstnieku, pasniedzot viņam pašu izgatavotu A. Upiša mājas-muzeja maketu.

J. Krieviņa uzp.

Tautu miera aizstāvēšanas kongresu sagaidot

Sā gada 12. decembrī Vinē sanāks Tautu miera aizstāvēšanas kongress. Vispasaules Miera padomes uzsaukumā par kongresa sasaukšanu teikts: «Tautu miera aizstāvēšanas kongress apvienos kopīgi noteiktu mērķu sasniegšanai visu uzskatu cilvēkus un jebkura veida grupējumus vai asociācijas, kas grib nodrošināt atbrūošanos, nacionālo neatkarību un drošību, brīvu dzīves veida izvēli un iespējama mazinašanos starptautiskajās attiecībās. Tautu miera aizstāvēšanas kongress apvienos visus, kas grib, lai sarunu gars pēmtu virsroku pār lēmumiem, kas pamatojas uz varu».

Sie cēlie miera aizstāvēšanas mērķi raduši visdziļāko atbalstu. Vinē sapulcēsies visas pasaules tautu pārstāvi un izteiks visas cilvēces nelokāmo gribu nosargāt un nostiprināt mieru.

Gatavojoties Tautu miera aizstāvēšanas kongresam, 2. decembrī Maskavā sanāks Ceturtā Miera aizstāvēšanas Vissavienības konference, kas novērtēs Miera aizstāvēšanas Padomju komitejas darbu un ievēlēs delegātus uz Tautu miera aizstāvēšanas kongresu Vinē. Padomju Latviju Ceturtajā Miera aizstāvēšanas Vissavienības konferencē Maskavā pārstāvēs 27 delegāti.

Nosargāt un nostiprināt ilgstošu mieru, savaldīt imperialistiskos agresorus un jauna pasaules kara kurinātājus — tāds ir mieru mīlošo spēku galvenais uzdevums visā pasaulē.

Padomju tauta, ledama mieru mīlošo spēku avangardā, visus savus spēkus veltī komunisma celtniecībai. Padomju tauta apzinās, ka, celdama komunismu, diendienā nostiprinādama Padomju Dzimtenes ekonomisko vareņību, tā reizē izdara vislielāko ieguldījumu miera nostiprināšanai visā pasaulē.

Kopā ar mums stingra miera sardzē stāv lielā ķīniešu tauta un tautas demokrātijas valstu tautas. Apsveicot Tautu miera aizstāvēšanas kongresa sasaukšanu, avīze «Dagunba» raksta: «Ķīniešu tauta plecu pie pleca ar Padomju Savienības un tautas demokrātijas valstu tautām arvien aizstāvēja mieru un bija starptautiskās sadarbības piekritēja. Mēs no visas sirds atbalstām Miera kongresa sasaukšanu un piekritām Vispasaules Miera padomes biroja priekšlikumam atrisināt svarīgos jautājumus par tagad notiekošo karu izbeigšanu, par «aukstā kara» izbeigšanu, kā arī dažādu pasaules valstu tautu neatkarības nodrošināšanu un drošības garantēšanu».

Gatavojoties Tautu miera aizstāvēšanas kongresam radījuši lielu aktivitāti visplašākajās tautas masās arī kapitalistiskajās zemēs. Šajā tautas kustībā aktīvi piedalās redzamākie literāti un mākslinieki.

Tautu miera aizstāvēšanas kongresa Anglijas iniciatīvās komitejas darbā

iesaistījušies komponists Rutlands Bontons, dramaturgs Patriks Hamiltons, aktieris Mailss Malesons, rakstnieki Rodžers Makdugols, Doriss Lesings, Juerts Milns un pazīstamais fresku glezniecības meistars Stenlijs Spansers.

Austrija nodibināta delegātu sagatavošanas Goda komiteja. Tajā vairāk nekā 300 cilvēku, kuru vidū gleznotājs Pauls Eigners, Valsts operas teātra balleteistars profesors Toni Birkmeijers, aktieris Ludvigs Blaga, dirigents Gotfrīds Kosovics, komponists Kārlis Pausperis, pianiste Lisi Rīgiera u. c.

Holandē nodibinātā Patrionažas komiteja darbojas 40 rakstnieku, gleznotāju, aktieru, muziķu, tēlnieku, režisoru, arhitektu, komponistu.

Brazīlijā 53 ievērojami sabiedriskie darbinieki, kas nāk no dažādām politiskām partijām un organizācijām, izdevuši aicinājumu brazīliešu tautai. Aicinājums beldzas ar vārdiem: «Brazīlijas delegācija Tautu kongresā izteiks mūsu tautas tradicionālās miera jūtas un tās gribu līdzdarboties miera uzturēšanā».

Daudzās valstīs — Kanādā, Venečuēlā, Urugvajā u. c. notiek Tautu miera aizstāvēšanas kongresam veltīti plakatu konkursi.

Argentīnā grupa muziķu nolēmusi sastādīt tautu miera cīņai veltītu muzikas darbu albumu.

No ASV šajās dienās atskanējuši ievērojami nēģeru dziedātāji Pola Robsona balss: «Amerikāņu tauta nogūrus no postošajiem kariem. Mēs varam un mums jāuzceļ ilgstošs miers. Mēs spēsim radīt gaišu nākotni cilvēkiem».

Nesen ievērojami Francijas kino, teātra, radio un televīzijas darbinieki publicējuši aicinājumu visiem labar gribas cilvēkiem ievēlēt delegātus uz Tautu kongresu. Aicinājumu parakstījuši Bernārs Blijē, Zērsars Filips, Ivi Montans, Seržs Līfars, Daniels De lorms, Noēls Noēls.

Vispasaules Miera padomes sekretārs ik dienas saņem tūkstošiem vēstuļu un telegramu no mākslās darbiniekiem, kurās viņi stāsta par savu līdzdalību Kongresa sagatavošanā.

Vispasaules Miera padome lielā tīrā izdod spāņu gleznotāja Hozē Renau plakatu, kurā attēlots virs zemeslodes lidojošs balodis.

Vairākas valstīs demonstrē filmu «Tā nevar vairs turpināties», ko sagatavoja franču režisors Eisers cieši sadarbībā ar Čehoslovākijas, Itālijas, Francijas, Anglijas un Ķīnas kino darbiniekiem. Filmā stāstīts par karu Korejā, par vienkāršo cilvēku stingru apņēmību neļaut kara kurinātājiem izraisīt jaunu pasaules karu.

Kopā ar Padomju Savienības un tautas demokrātijas valstu tautām visā citu zemju plašās tautas masās cīņā par mieru nosargāšanu un nostiprināšanu.

J. UPĪTIS

ANDREJS UPĪTIS PAR SATIRU

Kopš 1905. gada sabiedriskā darba un daiļradē arvien principiālāk apkārodams visu reakcionāro dzīvi un literatūrā, A. Upīts izaudzis arī par izcilu satiras meistaru. Šo žanru viņš nav izmantojis tikai praktiski — kā rakstnieks, kritiķis un publicists, bet izstrādājis arī ļoti vērtīgus teoretiskus uzskatus par humora un satiras būtību, tās sabiedrisko lomu, kas nozīmīgi arī tagad.

Pirmo reizi par šo jautājumu A. Upīts izsakās 1907. gadā publicētajā rakstā, kurā konstatē, ka J. Purupukes un citu viņam līdzīgu rakstnieku vājo humoresku, dažādu kalendāru seklo «jautro» rimju ietekmē latviešu lasītāju daļā izveidojies aplamais ieskaits par «humoru kā joku taisīšanas metodi un satiru kā personīgu uzbrukumu un ķengāšanas labāko ieroci». Nākošās Tautas rakstnieks rosina, lai humoristi un satiriski ar saviem darbiem izklidē šos nepareizos ieskaits, lai viņi dzīlāk tver dzīvi, rada «paliekamas vērtības» darbus ar «sabiedrisko tendenci».

Te izteiktie A. Upiša principi saucas ar viņa kā kritiķa cīņu par realistisku, sabiedriski virzošu literatūru, pret sekliem dzīves vērojumiem un attēlojumiem. Atmaskodams latviešu reakcionāro buržuāziju, cīnīdamies pret dekadentiem un diletantiem,

Sakarā ar Tautas rakstnieka A. Upiša dzimšanas 75. gadadienu

A. Upīts norūda savu satiriski spalvu, sekmē proletariāta ideju uzvaru. Laikā no 1912. līdz 1917. gadam, arvien dziļāk apgūdam marksistisko pasaules uzskatu un atbildēdams uz darbaļaužu masu neatlaidīgi izvirzītām prasībām, lai literatūra teiktu skarbus vārdus par kapitalistisko iekārtu, A. Upīts pasvītro, ka satirai jāveic sabiedriski nozīmīgi uzdevumi, ka tai, vairāk nekā citām mākslas nozarēm, piemīt didaktisks, audzināšs raksturs. «Satira, — viņš saka, — jau pēc savas dabas ir tieša sabiedriskā parādību vērtētāja un skaidrotāja».

Andrejs Upīts vairākkārt vērsās pret tā laika satiriskajiem žurnāliem, kas «bezpartejiskuma» aizsegā faktiski izbūvēti tika marksistiem. Reizē ar to Andrejs Upīts atgādina, ka satirai jābalstās uz stingra pasaules uzskata, citādi tā neglābjami nokļūst sekli. Satira, saka A. Upīts, tikai tad veiks nozīmīgu, progresīvu vērtējumu darbu, ja viņa «no neitralas un objektīvās pārvērtīšies krasi partejiskā. Kad viņa nelūkosies uz dzīvi no nezin kāda ledomāta augstākās mākslas redzes punkta, bet no savas šķiras vai partijas stāvokļa».

A. Upīts. «Satiriskie žurnāli». «Domas», 1912. g. 10. nr.
A. Upīts. «Satira». «Vārds», I. Rīga, 1912. g. 415. lpp.
Turpat.
A. Upīts. «Māksla un diletanti». «Domas», 1912. g. 4. nr.

Šai sakārā A. Upīts ar izbrīnu konstatē, ka asu šķiru cīņu laikā tomēr vēl nāk klajā satiriski žurnāli, kas programmas solās būt «progresīvi, objektīvi, bezpartejiski» utt., apņemas stāvēt ārpus grupām un šķirām. Jau minētajā rakstā «Satiriskie žurnāli» viņš secina, ka tikai paviršam domātājam var likties, ka satira visplašāka būs tad, ja nesāstīsies ne ar vienu šķiru un partiju, bet izdalīs savus cirtienus «pa labi un pa kreisi». Patecībā, pasvītro A. Upīts, — «jau šai dalījuma — pa labi, pa kreisi — dzirdas dalītāja paša stāvokļa apzīmējums. Protiet: tas ir vidū starp labo un kreiso. Politiskā valodā runājot, mēs to saucam par mērenu liberalismu, kas atrodas vidū starp socialdemokratismu un melnsimnietību». Liberalo satiru A. Upīts atzīst tikai par pussatiru, lairotāju, vidusceļa gājēju satiru, kas parasti risina ģimenes konfliktu tēmas, neskar sociālas stīgas. Viņš asi uzbrūk «bezpartejiskiem» satiriskiem, pierāda, ka klibošana šaurajā starpšķirū telpā starp divām naidīgām nometnēm parasti aizved reālīgas pusē.

A. Upīts tālāk ar spilgtiem piemēriem parāda, ka nav tādu jautājumu, ko satira varētu asi un patiesīgi attēlot bez partejiskas nostājas. «Trīskārt ciešāk kā katra cita mākslas nozare, — viņš secina, — satira ir slēgta telpa un laika, t. i., šķirā un partijā. Tikai šķiras telpā var radīt atbalsi, tikai uz zināmas sabiedriskas grupas pamatiem nostājusies, viņa var savu ieroci spēcīgi cilāt».

Andrejs Upīts atgādina, ka nav vispārēja laba vai ļauna, nav vienas vispārīgas morāles, tādēļ tikai šķiriska un partejiska satira uz sociālo fona var pareizi novērtēt kļūdas un nebešanas un veikt progresīvi audzinājošu darbu. «Lai satira taptu dziļa un «plaša», — viņš zīmīgi nobeldz, — viņai jāpaliek par savas «šauras» šķiras satiru».

Iepriekš minētajos citatos viegli saskatīt Lēnina rakstā «Partijas organizācija un partijas literatūra» izvirzīto tezu ietekmi. A. Upiša pozīcija skaidra arī pēc tā, ka viņš novērtē buržuāzijas krāpnieciskos manevrus, liberāļu klibošānu. Kādā vēlākā rakstā Upīts nepārprotami pasvītro: «Demokrātiskā māksla gūsu dienas var būt tikai strādniecības māksla — strādniecības māksla saturā un izteiksmē».

Pirmā imperialistiskā pasaules kara priekšvakarā A. Upīts izsakās, ka latviešiem pagaidām vēl nav tāda satirika, ko godam nostādīt līdzās labākajiem dzejniekiem un rakstniekiem. Satiriski lielā mērā diletantiski vai nodevuši savas spalvas reakcionāru kalpiņā. Viņš nepārtraukti pasvītro, ka satiriskim vajadzīga gaiša galva, laba prasme orientēties apstākļos, kura asajam ierocim vienmēr jābūt tīram, gatavam cīņai par idejiskiem mērķiem.

Pirmā pasaules kara sākumā A. Upīts vērsās pret buržuāziskās preses tā sauktajiem satiriskiem, parādā, ka viņi ir šovinisma un «urā» patriotisma apmāti. Šo laikrakstu satiru viņš nolēma kā ļoti zemisku un netīru. Melnsimnietiskā nekaunība, denunciantu glēvums, idejiska nēvarība.

A. Upīts. «Feletona valstība». «Domas», 1915. g. 5. nr.

ba, — viņš raksta, — tik lielā un teiksmī, kristalizētā veidā nekur un nekad nebij parādījusies. Satiru te izmanto personīgu rēķinu kārtosānā darba tautas nomenklatūrā.

Jo neatlaidīgi A. Upīts prasa mums vajadzīga proletariski partejiska satira, kas dotu pretstienus reakcijai satira, kura nenodarbotos ar pasaules lāpīšanu un sprāpīšanu buržuāziskā liberalisma garā. Šai satirai jākalpo tieši proletariāta cīņas interesēm, tai nedrīkst būt vietas tukšiem jokiem, tai nedrīkst slīdēt pa dzīves sekumiem. Apzinīgām strādniekam, viņš sāka vienaldzīgas sīkpilsoņu ģimenes lietās, ar liiburžuāzijas veikālnieciskiem «plāsumiem» viņam nav nekā kopīga. No savas šķiras satiras viņš sagaida, lai tā galvenos triecienus vērstu pret buržuājiem, pret liberaliem laipotājiem. Šai ziņā satiriskim vielas netrūkst. «Nekas jau nevar satiriskim sniegt vairāk pateicīgas vielas, — viņš norāda, — kā latviešu bagātā pilsonība un viņas «cēlie mērķi».

Diletantisko satiru, kas plaši lievis šais gados, A. Upīts novērtē kā istu parazītu, ar ko nopietni jācīnās. It sevišķi izplatīdamās «zobgājas» kalendāros, tā izvaiļās no aktuālām tēmām, bēga no dzīves, centās vienīgi omulīgi patērēt un pajautrināt nekritiskus lasītājus. A. Upīts pieteica cīņu šai dzīves nobēgumu satirai, parēzāk — diletantu nesatirai, dziļākās saknes tai saskatīdams buržuāziskās kultūras un mākslas vispārīgā pagrimumā.

A. Upīts. «Ar rungu un dubļiem». «Domas», 1914. g. 8. nr.
A. Upīts. «Jālija Pētersona «Cēlie mērķi»». «Domas», 1913. g. 8. nr.

Turpinājums 4. lappusē

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā

Dzejas sekcijas un bērnu un jaunatnes literatūras komisijas kopēja sēde iztīrāja V. Lukša «Bērnu dzejoļus», kas nesen godalgoti.

Sanāksmes levdarījumā P. Sils nolāsta J. Sudrabkalna rakstu par šiem V. Lukša dzejoļiem, kuri ir izcils autora sasniegums un vērtīga velte pirmsskolas vecuma bērniem, kas līdz šim sāpīgi izjuta viņiem piemērotu dzejoļu trūkumu.

Referents J. Grots, analizējot «Bērnu dzejoļus», norādīja uz satura konkrētību un valodas tēlainību, ar ko V. Lukss valdzina mazos lasītājus un klausītājus.

Debatēs vairāki runātāji (J. Vagns, V. Artavs, P. Vilps) izteica par «Bērnu dzejoļiem» arī kritiskas piezīmes, atrodot, ka daži no tiem visai piemēroti gan pieaugušo prasībām, bet bērni tos ne vienmēr saprotis, jo blakus spilgtiem faktiem konstatējumiem tajos mazāk noteikta un skaidra ir audzināšana, virzošā līnija.

Par to, ka V. Lukša dzejoļos bērniem mērķtiecīgā ideja atklājas bez parastās didaktikas, bez skaidrām abstraktām frazēm, runāja V. Kaupe, E. Zālīte, M. Rudzītis, C. Dinere, T. Kalnājs, P. Sils u. c.

V. Berkoviča norādīja, ka bērnu pasaulē, kurā rotaļas savijas ar pirmajiem darba soļiem, fantāzija ar pirmajiem īstenības novērojumiem, V. Lukss notēlojis ar rosmošu, siltu humoru, ko bērni īpaši mīl. Tādēļ V. Lukša jaunajai grāmatai netrūks draugu un lasītāju.

Dzejas sekcijas un bērnu un jaunatnes komisijas otrā kopējā sanāksmē P. Sils un O. Darbinš referēja par E. Zālītes dzejoļiem «Sēņojot». Viņi atzina, ka dzejniece radījusi interesantu vēstījumu, kurā bērni redzami konkrētā darbībā, savstarpējās attiecībās, kas ietekmē viņu raksturu veidošanos. Zināms dzejoļuma trūkums ir tas, ka nav parādīta pieaugušo loma bērnu audzināšanā, bet visus konfliktus atrisina bērni paši, kādēļ bērnu egoistisko, kolektīvam svešo un nepiepazīstamo īpašību kritika un nosodījums nelegūst vajadzīgo asumu. Referenti norādīja arī uz atsevišķiem dzejoļuma stila un valodas negatīviem, kas autoriem jānovērš.

Debatēs skolotāja b. Rinkule runāja par dzejoļuma notēlotajiem psiholoģiskajiem momentiem, kas neatbilst bērnu pasaules īstenībai. Arī P. Vilps, B. Saulītis, V. Branks, C. Dinere, J. Grots, Valsts izdevniecības pārstāve M. Paula, atzīstot autoru panākumus meža ainavu, sēņošanas norises glezniecībā, atzina, ka viņa vēl mērķtiecīgāk pamato izvirzīto konfliktu atrisinājumu.

E. Zālīte paskaidroja, ka norādījumi un padomi palīdzēs viņai dzejoļu mēlveidot par tādu, kas apmierinās lasītāju prasības.

Lilītas Bērziņas 30 darba gadi

ED. SMILĢIS,
PSRS Tautas mākslinieks

2. decembrī savus 30 skatuves darba gadus atzīmē Latvijas PSR Tautas māksliniece, Staļina premijas laureāte Lilīta Bērziņa.

Viss aktrises darba cēliens noritējis Dailes teātrī. Buržuāzijas varas laikā populāra bija «viesizražu sistēma» — aktieru ceļošana no teātra uz teātri, nekur isti neiesaistoties, neiekļaujoties nevienā ansambļā. Bet labākie mākslinieki veldojas kopā ar kolektīvu, vienotā, radošā sadarbībā. Lilīta Bērziņa izauga un attīstījās Dailes teātra saimē, vispirms sava talanta īpatnību atklājot Raiņa un Andreja Upīša lugās. Grieta dramā «Mila stiprāka par nāvi» un Hermine komēdijā «Apburtais loks» bija iezes punkts tiem augstajiem mākslas sniegumiem, pēc kuriem aktīsi šodien pazīst visa Padomju Latvija.

Buržuāziskās Latvijas laikā Lilīta Bērziņa tēlojusi ne vienu vien atbildīgu lomu. Viņa bijusi Gētes Grietiņas un Ibsēna Solveiņas, Sillera Zannas un Bormaršes grafienes interpretētāja. Bet tas bija periods, kad literārajai vielai piegāja virspuse, ārišķīgi. Skaists žests, patetiski izsacīta fraze svēra vairāk par ledzīnāšanos raksturā, par lomas psiholoģiskās un sociālās būtības tulkojumu. Savu lielo talantu māksliniece nespēja atklāt visā daudzveidīgajā pilnībā.

Padomju iekārtā, Staņislavskas metodi pielietojot, radušies Lilītas Bērziņas spējākie tēli. Ar Sūru Gorkļa «Jegorā Buličovā un citos» sācies mākslinieces briedums, viņas dotumu pilnīgākais atspoguļojums. Viņas veldotais Raiņa Spīdolas tēls izpelnījies Padomju valsts augstāko atzinību — Staļina premiju.

Jaunības dienās Lilītai Bērziņai trūka iespējas savā dalīradē saskarties ar krievu klasiku. Puškina, Lermontova, Ostrovska, Čehova tēliem bija liegts ceļš uz latviešu teātri. Ar tiem māksliniece iespēja tikties vienīgi padomju laikā.

Tagad aktrises panākumu aktīvā ir vesela virkne garīgi cildu, dvēseliski dziļu krievu sieviešu atveidu. Dzīli ietverti, izteiksmīgi viņa parādījusi skatītājiem divas dažādas Mašas — trauslo, vāro Puškina sapņotāju un lepno, gudro Čehova varoni. Lilītas Bērziņas tēlotā Kupava Ostrovska pavasara pasākā «Sniegbaltīte» šķita tieši no skaistas bijušas lappusē iznākusi, bet Otradina-Kručiņina «Bez vainas vainīgajos» iemirdzējās kā īsts gaismas stars cariskajā «tumsas valstībā». Viena no lielākajām mākslinieces radošajām uzvarām ir Annas Kareņinas tēlojums: šai lomā Lilīta Bērziņa dod veselu jūtu simfoniju, ik izrādē radama jaunus toņus, pirmreizīgas skaņas, kas izpauž ne tikai mīlas dramu, bet nodard varenā protestā pret sievietes pazemošanu kapitalistiskajā pa-

saulē. Pēdējais viņas iemiesotais krievu klasikas tēls ir baronese Strala Lermontova «Maskarādē» — sieviete, kuras garīgajai sejai neatņemamu ziņmogu uzspiedusi viņas muižnieces kārtā, cilvēks bez nākotnes perspektīvas, kura iekšējo nīcību Bērziņa parāda jo iezīmīgi.

Vistuvākās mākslinieces sirdij ir iomas padomju repertuārā. Buržuāzijas

varas gados viņa allaž ilgojās iespējas bez pusvārdiem, atklāti un noteikti runāt tautai patiesību, skart svarīgākās mūsdienu problēmas. Šī iespēja viņai radās tikai socialistiskās iekārtas apstākļos, kad Lilītas Bērziņas lomu galērija ienāca revolūcijas kareivies, jaunās dzīves izcīnītājas, nosargātājas un celtājas. Zanna Barbjē Slavina «Intervencijā» ir pirmā viņas tēlotā varone, kas cīnās nevis par šauri individuālu vai abstrakti vispārcilvēcisku, bet gan par konkrētu revolucionāru mērķu sasniegšanu. Padomju sievietes gara dāli Lilīta Bērziņa pirmoreiz atklāja Jelenas lomā Višņevska, Krona un Azarova lugā «Un vilgojas jūra», liekot tur ieskanēties stīgām, kas sabalsojas ar Zojas Kosmodemjanskas, Lubovas Sevcovas un Līzas Čaikinas pārdzīvojumiem Lielajā Tēvijas karā.

Lilītas Bērziņas tēlotā Metere J. Vagnā lugā «Satikšanās krastā» ir pirmā latviešu sieviete — partijas organizatore uz mūsu skatuves; māksliniece parādīja to kā personību, kas nenodibina tikai ārišķīgu autoritāti, bet leikaro visu sirdis ar savu vienkāršību, patiesīgumu, ik domas un ierosinājuma skaidrību. Ar Tatjanu Aleksandrovnu Steina «Godā likumā» aktrise atklāja principiāli partējiskās sievietes pozitīvo

ietekmi savā ģimenes lokā; tēlodama Kapitoliņu Solncevu Surova «Ausmā par Maskavu», viņa raksturoja kritikas un paškritikas milzu nozīmi padomju dzīvē, smalkā psiholoģiskā ziņmējuma izvērtot Kapitoliņas kļūdu un maldus atziņas procesu. Isti liela vērtība cīnītāja, savas šķiras un savas tautas pirmrindniece nostājas skatītāju priekšā Lilītas Bērziņas meistarski atveidotās Hannas Lichtas personā; tas ir cilvēks, kas nekad nesamierināsies ar reiz gūtajiem panākumiem, allaž tieksies pēc vienmēr augstāku un cēlāku mērķu sasniegšanas. Darba svētku dienā māksliniece tēloja savu jaunāko lomu — Treņeva Lūbovu Jarovaju, sievieti, kas drosmīgi atsakās no visa personiskā un pilnam ziedojošas revolūcijai.

Raksturot Lilītas Bērziņas māksliniecisko personību tās bagātās krāsu skaļas daudzveidībā nav viegli. Nekad viņa nav turējusies pie kāda viena, tās īpatnībai šķietami atbilstoša amplitūdā. Vienādi labi viņai padodas kā traģiskais, tā komiskais raksturojuma veids, un dažkārt vienā lomā aktrise no vismaļgākā lirisma spēj pāriet uz visskaidrāku akcentu, tieši brāzmaņu dramatismu. Vairāk nekā 250 dzīves māksliniece daudz reizi izdzīvojuši pilnas zāles priekšā, liekot skatītājiem gan raudāt, gan smiet. Pēc pirmajām maznozīmīgajām lomām pasakās un farsos viņas talantam pavērušās aizvien lielāku pārdzīvojumu dzīles, ledunējušies vienmēr spēcīgāki jūtu negaisi, atstarojusi allaž daļāka dvēseles skaidrība. Līdz ar to arvien dziļāki kļuvuši viņas pašas pārdzīvojumi, kvelākas jūtas, skaidrāka dvēsele.

Bet «vēl cīņa nav galā un nebeigsies», — kā saka Spīdola. Šis nemītīgais trauksmes un rosmes motivs šķāko arī Hannā Lichtā, viscaur tas pavada Lūbovu Jarovaju. Līdz šim saviem skatuves tēliem māksliniece apņēmusies nekad nerimt cīņā par pilnasinīgāku, vērtīgāku mākslu, par gaišāku, cilvēka cienīgāku dzīvi. Viņas cilvēciskā personība nav atdalāma no mākslinieciskās: aktiviste, pirmrindniece Lilīta Bērziņa ir arī ārpus savas aktrises darbības jomas. Kā tādu latviešu tauta viņu jau divas reizes ievēlējusi republikas Augstākajā Padomē, sūtījusi uz Maskavu nonest sveicienus biedram Staļinam viņa mūža 70. gadskārtā, deleģējusi uz Vissavienības miera piekritēju sanāksmēm.

«Manas karstākās ilgas ir veidot tādu lomu, kas sasauktos ar mūsu šāsdienas darba varoņu centieniem», — saka aktrise. Arī skatītāju tūkstosī gaida Lilītas Bērziņas iemiesojumā arvien jaunus mūsdienu varonīgus padomju sievietes, kuras cīnās par komunismu. Gaidīsim, ka latviešu padomju rakstnieki nāks talkā šo ilgu piepildei.

Dunajevska skaņdarbu koncerti

22. un 23. novembrī klausītāju pārpildītajā LPSR Valsts universitātes lielajā aulā notika KPFSR Tautas māksliniece, Staļina premijas laureāte Izaka Dunajevska skaņdarbiem veltīti koncerti. Koncertos autora vadībā muzicēja LPSR Radiokomitejas simfoniskais orķestris, LPSR Valsts koris, PSRS Akademiskā Lielā teātra solisti KPFSR Nopelniem bagātais māksliniece Pavels Čekins, kā arī Maskavas Filharmonijas solisti Valentina Barabankina, Marina Gordona un Vladimirs Katerinskis.

I. Dunajevska mākslai liela nozīme padomju masu dziesmas attīstībā. Viņa jaunradē atspoguļoja visdažādāka tematika, kas padarīta saprotama plašām tautas masām, jo Dunajevska muziku raksturo sīrnsnīgs melodisms, jūtu patiesīgums un izteiksmes vienkāršība. Dunajevskis sacēris arī muziku apmēram 25 padomju skaņu filmām, vairākām operēm un lugām.

Dunajevskis dziļi parliecināts, ka padomju masu dziesma, estrades muzika un visi citi žanri, kurus dažkārt nepelnīti mēdz apzīmēt ar vārdiem «vieglā muzika», nebūt nenozīmē, ka komponista uzdevums šādas muzikas sacērēšanā ir atveģlināts. Otrādi, tikai tāds komponists, kurš dziļi izprot tautas prasības un šīs prasības cenšas realizēt nopietnā, rūpīgi pārdomātā darbā, var kļūt par īstu masu muzikas meistaru.

Dunajevska jaunrades panākumus nosacījis arī viņa ilggadīgā sadarbība ar dažādiem pašdarības kolektīviem un radošā sadraudzība ar dzejnieku Lebedevu-Kumaču.

Dunajevska koncertos blakus iemīļotajām dziesmām («Entuziastu maršs», «Ceļa dziesma», «Skolas valsis», «Lidojiet, bāloži», «Festivals» u. c.) dzirdējam arī vairākus pirmatkaņojumus («Valsis», «Atmiņas»). Šie jaunākie Dunajevska darbi saistīti ar autora nodomu atdzīvināt sadzīves romances žanru, kas šimbrīžam padomju komponistu jaunradē pamests novārtā, bet kas var ienest daudz jaunu svaigu strāvu masu muzikas novadā.

Minētie koncerti no jauna raksturoja Dunajevska komponista talantu, tani pašā laikā sniedzot spilgtu iespaidu par Dunajevska diriģenta dotībām. Tās mērķtiecīgi un muzikāli — bieži vien pie mums nepazītā skatījumā — atsedz viņa skaņdarbu saturu. Dunajevskis ir talcans planists. Gandrīz pusotras stundas ilgajā koncertā LPSR Valsts Konservatorijā, kurā Dunajevska dziesmas dziedāja Maskavas Filharmonijas solisti V. Barabankina, M. Gordona un V. Katerinskis, autors sniedza tehniski nevainojamus klavieru pavadījumus.

O. Grāvišs

Turpinājums no 3. lapas pusē

Kritizēdams satiriskos nedarbus kalendāros, viņš prasa, lai satira kļūtu saturā bagātā, lai tā pildītos ar «dzīvu šīdienes saturu», jo tai tiešs pienākums atspoguļot pārdzīvojama laika cīņas. «Tikai savam laikam dzīvojuši, — raksta A. Upīts, — viņa dzīvos visiem laikiem.»

Rakstnieks karojis arī pret diletantiskās satiras valodas kropļojumiem. Viņš pamatoti atzīdā: «Kā senāk dziesmu grāmata ar savu nedzējo un germanismu šausmīgi sakropļoto valodu postīja tautas vairākuma dzejas un valodas sajūtu, tā tagad lielākotā diletantiskā nesatira sekmiģi kavē īstas satiras un vispār mākslas sajēgas attīstību, banalizē vienkāršo ļaužu daļuma sajūtu un zināmā mērā aizkavē visu sabiedrisko progresu.»

Glūži dabiski, ka A. Upīts, kas tik neatlaidīgi cīnījies par precīzu, izteiksmīgu un plastisku valodu daļliteratūrā vispār, pasvītro valodas kā cīņas līdzekļa lomu satīrā jo īpaši, apkāro vulgāru, izkēmoju un izkropļotu valodu, fražainību, liekvārdību.

Andrejs Upīts ne vienu reizi vien pasvītrojis, ka satīra ir īpaša vārda mākslas nozare ar saviem specifiskiem izteiksmes līdzekļiem, atgādinājais, cik milzīga nozīme satīrā ir arī formai.

«Satīra bez epigramām, pamfletiem, karikatūrām, parodijām nav satīra, — viņš raksta. — Nevar būt satīras bez satiras izdomas un izjūtas pamata elementiem, bez galvenākajiem, nepieciešamajiem izteiksmes līdzekļiem.» Recenzijā par vācu

progresīvā rakstnieka Heinricha Manne romanu «Uzticīgais pavalstnieks» viņš saka, ka tani ar satiras palīdzību atklāts prūšu «urā» patriotisms, ķēlāram uzticīgo pavalstnieku izgausana no buržuāziskās vīd-s. «Romanā viscauri spēcīgi modernas karikatūras vilcieni. Apslēpts, ass sarkasms plūst no ikvienas rindas. Tikai tādiem līdzekļiem arī iespējams mākslinieciski tēlot «uzticīgos pavalstniekus» un vispār šī laika birģeļus.»

Citur viņš pareizi norāda, ka satīra būtībā ir ļoti nopietna māksla un satiriskās izteiksmes līdzekļi izlietojami ar vislielāko apdomu. Satīrā jāizraisa smieklis, bet tie nav pašmērķis, ar tiem lasītājs vai lūgas skatītājs jāaudzina, jāliek viņam domāt. «Mēs kādājam tādus smiekļus, — saka A. Upīts, — kur lai acumirkļa jautrībai līdz skanētu ilgi nenorimstošas nopietnas stīgas. Mūs estētiski apmierina tikai tāda komika, kur aiz pārejošas jociņas situācijas slēpjas gari un stipri idejiski pāvedieni.»

Banalizējot formu, aizraujoties ar komiku, satiriskais rakstnieks, pēc A. Upīša domām, viegli var ieslidēt seklos ūdeņos, cerētās jautrības vietā sacelt ignumu pret sevi. Tāda parādība, A. Upīts norāda, ir «tikai nemākslinieciska, kupletiska uzstāšanās; tautas mute to vienkārši sauc par ākstīšanās.»

A. Upīts jau līdz Oktobra socialistiskās revolūcijas posmam izveidojās par īzilu satiras meistaru un teoretiku. Ne viņa ledzīmtajā dabā, rakstura

ievīrē meklējams tam izskaidrojums, kā to pūlējās pierādīt viņa kādreizējā buržuāziskie vērtētāji. Patī dzīves prakse, atklājama Upītim satiras milzīgo nozīmi, nāca talkā, teoretiskās atziņas izstrādājot. Šai procesā visai svarīga loma arī A. Upīša radoši apgūtajam Ed. Veldēnbaumā un J. Raiņa revolucionāras drosmes pilnājam satiras tradīcijām, bet jo sevišķi krievu klasiskajai literatūrai, tās izcēlājiem satīriķiem N. Gogolim, M. Salтиковam-Sčedrinam un citiem, no kuriem Upīts mācījies bazbailīgi uzbrukt, atmāskot un no apspiestās tautas pozīcijām tiesāt visus reakcionāros spēkus.

Asi tvertā, cieti rūdītā satīriķa spalva A. Upīša drošajā rokā bija neaizstājams darba rīks arī buržuāziskās Latvijas gados. Velcot pozitīvu darbību darbaļaužu nākotnes izcīnā, tā sacēla paniskas balles tumsas valsts pārstāvju vidū, neatlaidīgi ārdīja izkurtējušos kapitalisma pamatus. Agrāk izveidotos teoretiskos principus līdz 1940. gadam Upīts papildina tikai atsevišķās detaļās.

Padomju Latvijas laikā A. Upīts ir gandrīz vienīgais kritiķis un teoretikis, kas allaž atgādinājis, ka satiras ieročus nevar mierīgi nodot vecu lietu krātuvē, bet tiem vēl daudz darba priekšā.

Tā, runādams 1947. gadā par latviešu padomju literatūru tās augšupējās ceļā, par tās redzamākajiem sasniegumiem, viņš min arī rindu trūkumu. Starp citu viņš konstatē nepilnīgu atpazītību satiras laukā, atgādinā, cik lielu audzināšu darbu tā var veikt arī padomju apstākļos. «Pavisam kļājs un tukšs, — raksta

A. Upīts, — joprojām palicis padomju satiras, humora un sīkā fejtona lauks... Varētu domāt, ka mūsu rakstniekiem un dzejniekiem paviss apsticis burbuļojošais humors un satiras strauts. Satīra un humors prozā un pantos un zīmējumā ir pats parocīgākais ierocis padomju cilvēka audzināšanā un padomju dzīves attīstības sekmēšanā, tikai mūsu literatūrā tas sarūs, kaut kur pamalē nomests.»

So principu atgāismā A. Upīts allaž vērtējis latviešu padomju literatūras atsevišķos žānrus.

«No bērnu literatūras pagalam pazudis vienkāršs, smīdinošs joks, cildinoša asprātība, palautriņoša anekdote, — viņš raksta 1950. gadā. — Ta vien liekas, ka lai uzlikts par pienākumu atradināt bērnus no jautra, pārgalvīga smiekla...»

Par teatru un komēdiju 1946. gadā runājot, A. Upīts pasvītro dramatisku darbu nozīmi masu ietekmēšanā un rosināšanā, cīņā pret kapitalisma paliekām cilvēku apziņā. Viņš īpaši norāda, ka komēdijas tēlos pieļaujams un pat nepieciešams pasvītrojums un pārspīlējums: «skatuves tpu realismam nekad nekait neliels pasvītrojums un kolorējums — pat jau aktieru veidotā tēla raksturīgu ārieni spilgtāk legaumējumu padara grims un citi pielikumi.» Tomēr šai ziņā rakstnieks nedrīkst aiziet par tālu. «Arī šārdam un groteskā allaž ir sava mērs un robežas, aiz kurām sākas loģiski un estētiski tukša jucekliba.»

Padomju publicistikā, kā noteikti pasaka A. Upīts, satīra ir pilnīgi nepieciešama. Kopoti raksti, XX sēj. Rīga, 1952. g., 225. lpp.

Turpat, 596. lpp.

Turpat, 432. lpp.

Turpat, 431. lpp.

* A. Upīts. «Māksla un diletantis», II. «Domas», 1912. g. 4. nr.

* Turpat.

* Turpat.

* Turpat.

* A. Upīts. «Uzticīgais pavalstnieks», «Domas», 1914. g. 10/11. nr.

* A. Upīts. «Dramatisks grūtniecība», «Domas», 1915. g. 1. nr.

* Turpat.

* A. Upīts. «Miera varenā sardze», «Cīņa», 1950. g. 257. nr.

Grāmatu apskats

Saistoši stāsti bērniem

Latvijas Valsts izdevniecība laidusi klajā Borisa Jemeljanova grāmatu «Stāsti par Gaidaru». Tulkotāja A. Apse, ilustrējis P. Osejevs.

Arkadija Gaidara mūžs nebija garš, bet kā īsta padomju patriota dzīves gājums var dot bagātīgu vielu ne vienai vien grāmatai. Cetrpadsmit gadu vecumā neparasti spēcīgais, strauji izaugušais Arkadijs ir brīvprātīgo skaitā, kas dodas uz pilsoņu kara fronti, lai aizstāvētu jauno padomju varu. Pēc gada viņš kļūst par bataljona komandieri, bet sešpadsmit gadus vecs Gaidars jau komandē pulku. Ievainojumu un smagās kontūzijas seku dēļ nepilna divdesmit viena gada vecumā viņam nākas šķirties no leģionāra Sarkanās Armijas rindām: viņš tomēr paliek aktīvo cīnītāju pulkā, kļūstot par žurnālistu un rakstnieku, kas ar savu liesmalno vārdu, tāpat kā ar personīgo paraugu aicina «godīgi dzīvot, daudz strādāt un stipri mīlēt un sargāt šo lielo laimīgo zemi, kura saucas Padomju valsts». Ar ieročiem rokās atkal aizstāvēt šo zemi Lielā Tēvijas kara bargajās dienās, viņš 1941. gada 26. oktobrī krita varoņa nāvē.

Boriss Jemeljanovs izraudzījies atsevišķus faktus, atsevišķus notikumus, kas spilgti raksturo Arkadiju Gaidaru kā kvēlu padomju patriotu un dziļi iedziļinātu rakstnieku, bet it īpaši kā sirsnīgu bērnu draugu. Bērniem Gaidars dāvāja savas sirds vislielākās vītas, tiem viņš veltīja visu savu daiļradi. Un padomju bērni uz to atbildēja ar lielu mīlestību. Arkadijs Gaidars kļuva par vienu no vispopulārākajiem viņu rakstniekiem, kura darbi «Skolas», «Kara noslēpums», «Timurs un viņa komanda» un citi iedvesmo jaunatni pašizlīdzīgi mīlēt Padomju Dzimteni.

Savos īsajos stāstos B. Jemeljanovs prātīgi ieteicami atsegti un tālājnā parādīt šos Arkadija Gaidara īpašības, kuru dēļ viņam tik ļoti pieķēras bērni —

viņa izcilo godīgumu, atklātību, drosmi, sirsnību, viņa gaišo jautrību, lielo izpalīdzību, prasmi leģisties visos bērnu priekos un bēdās, viņa apbrīnojamo pedagoga talantu.

Vienkārši un dzīvi autors pastāsta gan par Gaidara tikšanos ar slaveno karavadoni, pilsoņu kara varoni Frunzi, kas tam deva padomu pēc demobilizācijas kļūt par rakstnieku (stāsts «Kara noslēpums»), gan par viņa īso draudzību ar Zoiu Kosmodemjansku («Gaidars un Zoja»). A. Gaidara kā rakstnieka — karavīra drosme un virsība teicami notēlota stāstos par viņa gaitām Lielā Tēvijas kara laikā: «Ivans un Marja», «Devīdesmit pirmais». Ļoti ticami autors prātīgi parādījis mazajiem lasītājiem, kā tapusi daži Gaidara darbi (stāstos «Karstais akmens» un «Gaidara zvērests»). A. Gaidara — mednieka, mākslinieka un turista gaitām un piedzīvojumiem veltīti stāsti «Ceļotājs», «Store pie ķēdes», «Arbuzi un vilki» u. c.

Jaunos lasītājus valdīnošos vēstījumu B. Jemeljanova pastāsta, kā Gaidars palīdzēja diviem maziem bezpajumtniekiem atkal iegūt mājas («Draugi no Taškentas»), kā viņš mācīja bērniem rotaļu par «labiem cilvēkiem» («Gaidars un viņa komanda»), kā palīdzēja viņiem atbrīvoties no vajībām un nelīgām īpašībām — glīvulības, mantkārības, iedomības («Dēls», «Pasaka», «Ilka Artemjeva»). Gaidara lielā, nesatricināmā ticība padomju bērniem, viņu godīgumam parādīta stāstā «Gredzens», viņa sirsnīgā, nesavtīgā izpalīdzība lielajiem un it īpaši mazajiem noraksturota stāstos «Gadijums», «Pulkstenis».

B. Jemeljanova grāmata ir teicama dāvana mūsu bērniem. Tā vispusīgi parāda, kāds bijis dzīve viņu leģionāra rakstnieka, kurš paaudzē paaudzēm atstājis neaizmirstamus, brīnišķīgus darbus, kas gatavojuši, gatavo un gatavos «kaujai» spēcīgu sarkanvairognoto gvardi.

C. Kindzulis

Rumāņu literatūras klasiķa stāsts

Latvijas Valsts izdevniecības pēdējā laikā izdoto grāmatu klāstā redzams Rumānijas vecākā rakstnieka Michaela Sadovjanu pēckara gados uzrakstīto stāstu «Mitrja Kokors», par kuru tā autoram 1950. gadā piešķirta Miera Zelta medaļa. Šajā darbā Sadovjanu sniedzis atskatu uz rumāņu zemnieku sūro, beztiesīgo likteni baļāru Rumanijā un spilgti noraksturojis lielās vēsturiskās pārmaiņas, kas norisušas pēc tam, kad Padomju Armijas atbrīvota no hitleriešu un vīetiejo fašistu jūga, Rumānijas darba tauta kļuva par savas zemes saimnieci, savu gaitu un likteņu noteicēju.

Stāsta galvenais varonis Mitrja Kokors ir Malu Surpatas ciema zemnieku ģimenes atvase, kuru pēc tēva un mātes tragiskās nāves vecāka brālis — dzirnavnieks nodod verdzībā pie muļnieka Kristijas. Sadovjanu īsi, bet ļoti spilgti notēlojis smago darbu muļnieka nāgra rīta līdz vēlam vakaram, par ko Mitrja sapem vienīgi nepietiekamu uzturu un šādas tādas skrandas apģērba vīta: viņa iepazīšanās ar kalpa dzīves pārejiem «jaukumiem», kuru vidū ne jau pēdējā vietā atrodas mulžas pārvaldnieka pātaga un lamas, kā arī paša muļnieka ar sāli vai ar sīkām skrotim pielādētā bise kalpu «mācīšanās»; cik nežēlīgi muļnieki vakardienas Rumānijā izrēķinājis ar ikviena, kas iedrošinājis būt nemierā ar savu nozēlojamo darba lopa stāvokli, un kā šajā lietā tiem palīdzēja žandarmi.

Pēc iesaukšanas karadienestā Mitrja Kokors nāk saskarē ar strādnieku šķiras labākajiem pārstāvjiem un viens no tiem — kalējs Floru ne vien palīdz Mitrjam iemācīties lasīt un rakstīt, bet arī iepazīstina viņu ar visprogresīvāko, visrevolucionārāko pasaules uzskatu — komunismu. Stāstā spilgti noraksturota, kā Mitrja no iebiedēta, neizglītota kalpa zēna pakāpeniski izaug par apzinīgu revolucionāru cīnītāju. Kad rumāņu fašisti, piebiedrojušies vācu nacistiem, raida savu armiju karā pret Padomju Savienību, Mitrja Kokors negrib cīnīties pret sociālās

taisnības, progresu un demokrātijas zemi. Nokļuvis frontē Padomju Armijas uzbrukuma laikā, viņš padodas gūstā.

Seit, padomju zemē, Mitrjam Kokoram rodas iespēja tuvu iepazīties ar padomju cilvēkiem un viņu sasniegumiem. Sevišķi lielu iespaidu uz Mitrju atstāj pārstēdzošās izmaiņas, ko nesusi Padomju Savienības zemnieku dzīve kolchozu iekārtā. Viņš atzīst, ka sāks domāt, ka arī Rumānijas laukos, viņa dzimtajā Malu Surpatas ciemā iespējams uzcelt tādu pašu laimīgu dzīvi. Bet, lai to izdarītu, Rumānija jāatbrīvo no hitleriešu un pašmāju fašistu un ekapluatoru jūga. Tapēc Mitrja Kokors iestājas Tudora Vladimiresku vārdā nosauktajā rumāņu brīvprātīgo divīzijā un piedalās vācu fašisma un tā dienderu sagrāvē Rumānijā un vēlāk aiz tās robežām.

Kad karš beidzies, Mitrja Kokors atgriežas Malu Surpatā, un pirmās darbības, pie kura viņš ķeras, ir tautas valdības izsludinātā, bet viņa dzimtajā pusē muļnieka Kristijas un tā rokaspušņu sabotētā muļnieka zemes sadalīšana zemniekiem, kas to paaudžu paaudzēm apstrādājuši, ļejoj svēdruš izsēdēju labā. Sakas lielo pārmaiņu laiks, kurā Mitrja ielet jau kā daudz pieredzējis, apzinīgs, nelokāms un aktīvs cīnītājs par jaunu, laimīgu dzīvi. Mitrjas Kokora un viņa ciņas biedru — rumāņu komunistu priekšā bezspēcīgi ir vakardienas pasaules ērmi un mošķi — muļnieks Kristija, tā dienderis dzirnavnieks Gica un visi pārējie, kas vēl cer atjaunot veco, tautas dziļi ienīsto iekārtu.

Lielā izcilā rumāņu literatūras klasiķa M. Sadovjanu nopelnis ir tas, ka viņš prātīgi ļoti tālājnā parādījis Mitrjas Kokora izaugsmi un aizraujoši pastāstījis par jaunā, progresīvā, no Padomju Savienības darbalaugu pieredzes aizgūtā uzvaras gājiena Rumānijā.

Stāstu «Mitrja Kokors» latviešu valodā visumā veiksmīgi (cik nu tas ir iespējams, tulkojot nevis no oriģināla, bet gan no krievu izdevuma) atveidojusi A. Tirmala.

V. Skara

«LUBOVA JAROVAJA» DAILES TEATRĪ

NORA VETRA

Treņeva lugas «Lubova Jarovaja» uzvedums LPSR Dailes teatrī saistās ar ievērojamu notikumu republikas teātra mākslas dzīvē. Ar šo izrādī iecienīta LPSR Tautas māksliniece, Stalīna premijas laureate Lilita Bērziņa atzīmē savu 30 gadu ilgo, panākumiem bagātu aktrises darbu.

Izcilo māksliniecī nēkad nespēj apmierināt sasniegtais. Viņa vienmēr atrod atzīven jaunus uzdevumus — sarežģītus raksturojumus ar bagātu psiholoģiju. Meklējot un pārvarot grūtības, Lilita Bērziņa pastāvīgi kāpina savu māksliniecisko meistarību. Par šādu jaunu meklējumu un mākslinieciskās tālātkveidošanas posmu Lilita Bērziņa izvēlējusies Lubovas Jarovajas lomu.

Treņeva luga «Lubova Jarovaja» pirmo reizi uzvesta 1926. gadā Maskavā, Mazajā teatrī. Par lielu izbrīnu autoram, kas pats par savu darbu nav bijis visai labās domās, izrādē uzreiz iekarājusī publikas un kritikas atsaucību. No tā laika luga cieši nostiprinājusies padomju dramaturģijas zelta fondā.

Treņeva lugas lielle panākumi izskaidrojami ar to, ka tas ir realists darbs par Oktobra revolūcijas uzvaru, pilns dzīvi apliecinājošā optimisma. Autors ar lielu kaisli parāda divu preteju pasaulu — augošās, revolūcijas radītās socialistiskās pasaules un vecās, bojā ejai nolemtas kapitalistiskās pasaules — aso cīņu. Treņevs savā lugā pierāda, ka socialistiskās revolūcijas jautājumā ir tikai divi ceļi. Viens ceļš — kopā ar tautu, uz jaunu dzīvi; otrs ceļš — pret tautu, uz iznīcību. Lielu vēsturisku notikumu un laikmetu zīmīgi raksturojošu cilvēku notēlojumā autors parāda, ka isti pilnvērtīgs cilvēka raksturs kalīdzas cīņā par lielu mērķi, par cilvēces atvabināšanu.

Skopiem līdzekļiem autors prātīgi uzzīmēt veselu tautas tipu galeriju — dažādu šķiru pārstāvjus. Lugas īpatnība, kas sarežģī režisora uzdevumu tās atrisināšanā, ir tas, ka tie cieši un nedalāmi saistīti dramatisks ar komisko, jocīgs ar nopietno. Luga sniedz bagātīgu materiālu režisoram un aktieriem, bet arī prasa no tiem dziļi un pareizi atspoguļot dzīvi. Katram izrādes dalībniekam līdz pašiem pamatiem jāizprot lugas ideja, lai spētu atklāt attēloto revolūcijas cīņājošu tipiskās īpašības — bezgalīgo uzticību bolševīku partijai un gatavību atdot visus spēkus socialistiskās revolūcijas uzvarai. Turklāt jāpiebilst, ka šā mērķa sasniegšanai jākalpo ne tikai pozitīvo, bet arī negatīvo tēlu atklāsmē.

Dailes teātra kolektīvs ar pēdējo sezonu darbu pierādījis savu stingro apņēmību iet realistiskās mākslas ceļu. Vēl ne vienmēr un ne visai pilnībā izdevies to sasniegt, bet šī ciešā apņemšanās jūtama arī pēdējā Dailes teātra inscenējumā — «Lubova Jarovaja», kas sagatavota PSRS Tautas māksliniece, Stalīna premijas laureate Eduarda Smilga režijā.

Režisors prātīgi atrast izrādē pareizu vispārējo kopskaņu, bet ja izrādē būtu atļauts salīdzināt ar dziesmu, tad varētu teikt, ka pati melodija vēl palikusi līdz galam neizstrādāta. Daudzas šīs vēsturiski filozofiskās lugas bagātības Dailes teātra izrādē vēl palikušas neatklātas. Izrādē darbojošies cilvēki

noraksturoti pareizi — viņu ārējā tēla izveidojums, iztēšanās un runas veids ir dzīves patiesībai atbilstošs un ticams, bet šo cilvēku garīgā pasaule ne vienmēr parādīta nepārtrauktā attīstībā, ne vienmēr pietiekami skaidri atklāti šo cilvēku rīcības cēloņi un nolūki. Visvairāk šie trūkumi saskatāmi masu ainās, kur tautas pārstāvji nav pietiekami individualizēti. Sasteigti lielu notikumu novērtējuma momenti. Sevišķi otrajā cēlienā, kur tie strauji seko viens otram, izrādes dalībnieku attiecība pret notiekošo izpaužas vairāk skajumā un straujā kustībā, nekā notikušā aptveršanā, secinājumā un sava sprieduma vadītā rīcībā. Lielajā steigā, kādā noris darbība, skatītājs vēl nepagūst uztvert rezultātu, kad viņam jau jāseko jaunam spēcīgam notikumam. Steiga un skajums padara vienveidīgus svarīgus lugas norises pagriezienu momentus.

Labi izdalīti divu preteju naidīgo nometņu — strādnieku un zemnieku no vienas puses un baltgvaru no otras — pārstāvji, bet viņu cīņu varētu vēl vairāk saasināt, spēcīgāk izceļot šo divu dažādo pasaulu idejisko pretīstību.

Slavējami ir tas, ka izrādē nav meklēti ārējie efekti, bet visur redzama cenšanās turēt dzīves patiesības robežās.

Lubova Jarovaja ir viena no grūtākajām lugas lomām. Lugas saturs atklāj Lubovas Jarovajas pārdzīvojumiem bagātu dzīvi, bet viņai pašai lūgā dots samērā skops darbības materiāls. Pavisam īsos, bet spēcīgos un krausos momentos jāparāda apzinīgas revolūcijas cīņtājas izaugšana. Lubova Jarovaja ir vienkāršas, ārēji noslēgtas sievietes tēls ar spēcīgu domu un jūtu pasauli. Dzija goda un taisnības izpratne, morālisks pienākums apziņa pret tautu un Dzimteni palīdz viņai pārvarēt personiskās dzīves sarežģījumus — šķietamo vīra nāvi, vēlāk vēl smagāko triecienu — dzīlo idejisko nesaskaņu ar vīru-nodevēju. Lubova Jarovaja nesatricināmi tic tautas spēkam un taisnībai. Tādu šo tēlu veidojusi Tautas māksliniece, Stalīna premijas laureate L. Bērziņa. Jūtiama arī tēla spēks un patiesīgumu atklāj Jarovajas jētas, viņas iekšējais pārdzīvojums. L. Bērziņa nenobēdza savu darbu pie rakstura izveidošanas līdz ar pirmizrādi. Tāpēc zinām, ka mākslinieces radītais tēls vienmēr veidosies un augs, iegūs arvien lielāku dziļumu.

Viens no labākajiem izrādes tēliem ir A. Dimitera Svandja. A. Dimitera tulkojumā Svandja ir cilvēks no tautas, kas nesabūgī tic lielajai komunistu patiesībai. Viņa rakstura pamatīpašība ir dzīves prieks, kas izaug no tā, ka viņš pats piedalās jaunās, laimīgas dzīves radīšanā. Bezbedīgais jokdaris, uz ko šī loma bieži pavedina aktierus, A. Dimitera tēlojumā atbilst otrajai plānai. Ar nopietnu pieeju rakstura tulkojumā A. Dimifers izveidojis spēcīgu un spilgtu Svandjas tēlu, kuru skatītājs iemīlo.

Panākums izrādē ir arī K. Pabrika veidotais Jarovaja tēls. Aktieris Jarovaju parāda kā stipras gribas cilvēku,

ku, — toties fanatisku revolūcijas un tautas nideju, bīstamu un nežēlīgu ienaidnieku. K. Pabrika prātīgi atklāt to pretīstību cīņā, kādā Jarovaju noved viņa uzskati, no vienas puses, un personiskā attieksme pret savu sievu, kas pieder viņa naidnieku nometnei, no otras puses. Varētu vēlēties, lai aktiera straujā ārējā rīcība neatņemtu viņa iekšējo cīņu. Tas padarītu daudzus Jarovaja rīcības momentus psiholoģiski skaidrākus.

Panovu tēlo V. Lasmane. Aktiresses individuālās mākslinieciskās īpašības ne visai atbilst Panovas tēla sievietes notēlošanai. Taču V. Lasmane ar rūpīgi izstrādātu tēlojumu pārliecina skatītāju un liek sev ticēt. Skatītājs redz un saprot, ka Panova ir cilvēks bez dzimtenes, bez noteiktiem principiem un pārliecības, cilvēks, aiz kura ārējās neatkarības un augstprātības skaidri redzamas nožēlojamās bailas par savu dzīvību, cilvēks, kam rūp tikai savs labums.

Koškins, ko tēlo R. Kreicums, ir viens no tiem cilvēkiem, par kuriem Gorkijs teicis: «Ir ļaudis, kam revolucionārā šķiras apziņa jau pāraugusi emocijā, nesatricināmā gribā, kļuvusi par instinktu...» Tādēļ cilvēkiem kā Koškins revolucionāri ir pati dzīve. Šo cilvēku padara stipru viņa nesatricināmā ticība nākotnei. Viņš cīnās jaunās, skaistās dzīves vārdā, dzimtenes un tautas nākamās laimes vārdā. Cīnoties viņš dzīvo ar nākamības sapņiem. Daudz laba R. Kreicums sasniedzis šajā lomā. Aktieris ir vienkāršs un patiešs, bet pārāk maz jūtam viņa darbībā izpaužamies partijas lielo organizējošo spēku. R. Kreicuma Koškinu redzam mazliet nogurušu, pārāk pasīvu, ne jūtam viņa cīņas aizrautību un dedzību.

Pārliecināšu vīstiesīgi labslirdīgu cilvēku, uzskatāmi parādot, cik nožēlojami ir centieni samierināt nesamierināmi naidīgus spēkus. Kolosova lomā notēlojis H. Vazdijs. Raksturīgs, sīki psiholoģiski izstrādāts tēls snieguši A. Baldone un A. Michelsons profesora Gornostajeva un viņa sievas lomas. E. Valters Cira lomā vairāk parāda sevi kā izdomas bagātu ārējā tēla veidotāju. Cira noīkūšs un gribu aktieris varētu parādīt skaidrāk. A. Krauklis un A. Mikelsons baltgvaru vīrsnieku lomas centušies veidot raksturus atturīgi, valdīdamies no liekas karīķēšanas un pārspīlējumiem. Tomēr domu un gribas pasaule, šiem tēliem varēja būt daudz reljefāk un sīkāk izstrādāta. E. Bērziņa un L. Smits (Jelisatova) parādījuši spilgtus, pārliecināšus raksturus. E. Bērziņas Duška ir vispārīgā nekaunīgas spekulantes tēls. Izteiksmīgs piedzērušā izlaidīgā baltgvaru vīrsnieka lomā ir H. Liepiņš. Labi izveidotu tēlu vidū vēl jāmin laucīniece Marja (tēlo L. Zvīgule) ar saviem diviem naidīgajiem dēliem Semjonu (G. Placēns) un Grigoriju (E. Pavulis).

Arī pārējie lugas tēli pamatos pareizi atrisināti. Tālāk izrādes attīstības gaitā jācenšas vēl precīzāk izzīmēt katru atsevišķu tēlu un panākt saliedētākus, zīmīgākus masu skatus. Taču par «Lubovas Jarovajas» uzvedumu jau tā pašrēžēja gatavības pakāpē jāsaaka, ka, izrādē noskatoties, skatītājs gūst daudz vērtīgu pārdomu un atziņu.

Nepacietīgi gaidām jaunas dziesmas

S. g. 18. un 19. oktobrī notika republikāniskajā masu dziesmu skatē dziedāšanas un muzikālās pedagoģu konference, kurā apsprieda muzikālās izglītības jautājumus mūsu vispārīgizglitotojās un speciālās muzikālās skolās un LPSR Valsts konservatorijā. Konferencē darba gaitā sīki analizēti muzikālās izglītības darba saimniecumi un trūkumi, pasvītroti skolu kuru lielo nozīmi masu ideoloģiskajā audzināšanā. Caur skolu dziesma tiek ienesa ģimēnē, sabiedrībā. Tas, protams, skolu korim uzliek lielu atbildību, prasa no tiem nematīgu augšanu, pilnveidošanos.

Koru augšanu sekmē pilnvērtīgs dziesmu repertuārs. Vēl arvien skolu korim vislielākās rūpes sagādā repertuāra izvēle. Īpaši visjaunākajai dziedātāju paaudzei, 1.—4. klases skolēniem mūsu komponisti nevēlīti nekādas vērtības. Taisni šie mazie dziedātāji visizrautīgāk pieķeras dziesmai, protams, ja tā ir viņu uztverei un balsis iespējām piemērota.

Dziedāšanas un muzikālās skolotāji savā konferencē ļoti sīki kritizēja Komunistu savienību un Rakstnieku savienību par to, ka tās neorganizē pasākumus bērnu masu dziesmu radīšanai. Jāatzīmē, ka konferencēs darbā nepiedalījās ne komponisti, ne rakstnieku pārstāvji.

Jau š. g. maijā notikušajā starp-

republikāniskajā masu dziesmu skatē dziedāšanas skolotāji vairākkārt norādīja, ka skolu vajadzībām trūkst bērnu masu dziesmu, kas būtu piemērotas bērnu balsis diapazonam un tematiski aptvertu skolas dzīvi.

Arī mūsu komponistu plenuma koncertos bērnu masu dziesmas dzirdējām pārāk maz. Vienīgi otrā koncerta programā ar dažām jaunām bērnu dziesmām piedalījās komponisti J. Ozoliņš un P. Licite. Diemžēl, P. Licites dziesmas tā arī palika tikai programā paredzētas, bet netika atkāpotas. Kaut arī šo divu komponistu devums vien ir pārāk mazs, lai apmierinātu mūsu arvien augošās vajadzības, tomēr arī par šo mazumiņu esam pateicīgi un ceram, ka citi komponisti seko viņu piemēriem. Var jau būt, ka arī citiem komponistiem ir kaut kas padoma vai jau radīts, bet par to tad būtu jāinformē plašākas masas, būtu jāatļā šīs dziesmas tautā. Kur palikušas daudzsolos rezolūcijas par jaunu masu dziesmu radīšanu? Kur palikuši solījumi par LVI nosu un muzikālās redakcijas operatīvu darbu?

Ļoti maz tiek darīts, lai masu dziesmu radīšanā tiktu ieinteresēti jaunie komponisti. Konservatorijas studenti. Pagājušajā mācību gadā Konservatorijā bija sarakstots bērnu masu dziesmu konkurss. Vairākas dziesmas tika pre-

mētas un atzītas par tautā laimām, bet tas arī viss. Jāatzīmē arī tas, ka Komunistu savienība maz atbalsta pašu dziedāšanas skolotāju un skolu kuru jaunradi bērnu masu dziesmu nozari, kaut gan visiem zināms, cik liela loma padomju kultūras celšanā ir kolektīvai daiļradei.

Līdz šim cenšamies skolu jaunatnes vajadzības apmierināt ar citu padomju tautu komponistu darbiem, kādēļ arī vērojama parādība, ka mūsu republikas komponisti skolās ir samērā nepopulāri. Ja Latvijas padomju komponistu plenuma 2. koncertā opēra bija tik daudz tukšu krēslu un maz skolu jaunatnes, tad tā nav nejaušība. Vajadzēja vismaz vienu no četriem plenuma koncertiem veltīt skolu jaunatnei, kur pašu jaunatni varētu iesāstīt dziesmu izpildīšanā. Tas komponistus un dziedniekus tuvinātu jaunatnei, ļautu viņiem labāk iepazīst jaunatnes un bērnu vajadzības muzikālās un dziesmu laukā. Vispār jāpūpējas, lai nodibinātu ciešas un pastāvīgas saites starp radošajiem māksliniekiem un plašajām tautas masām, tai skaitā jaunatni un bērniem. Tikai tad būs iespējams no skaistām rezolūcijām pāriet pie to realizēšanas.

A. Sulcs.

Rīgas 9. septiņgadīgās skolas skolotājs

Latviešu mākslinieku koncerti Kaukāzā

Attēls: E. Pakule un armēņu dziedone — koloratursoprāns Goara Gasparjana pie Spendiarova vārdā nosauktā Erevanas Operas un baleta teatra.

Sinīs dienās no koncertceļojuma pa Kaukāzu atgriezās LPSR Tautas māksliniece, Staļina premijas laureate E. Pakule, LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks, Staļina premijas laureats A. Daškovs un LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks H. Brauns.

Sajā turnejā mūsu republikas mākslinieki snieguši 13 koncertus, iepazīstinādami ar sava radošā darba sasniegumiem muzikas cienītājus Kislovodskā, Pjatigorskā, Esentukos, Baku, Erevanā, Tbilisi, Sočos un Rostovā pie Donas. Koncerti visur bija ļoti apmeklēti, un latviešu mākslinieku priekšnesumu atsaucīgi novērtēja kā klausītāji, tā arī prese. Klausītāji īpaši interesējās par latviešu tautas dziesmu vokālajiem un instrumentālajiem atskaņojumiem.

Koncertceļojuma laikā nodibinājās ciešas saites un sadarbība ar brālīgo republiku māksliniekiem.

Vācijas Demokrātiskās Republikas mākslinieku koncerts

27. novembrī P. Čaikovska vārdā nosauktās Maskavas Valsts konservatorijas Mazajā zālē savu pirmo koncertu sarīkoja Vācijas Demokrātiskās Republikas mākslinieki, kas ieradušies Padomju Savienībā sakarā ar vācu un padomju draudzības mēnesi.

Galvaspilsētas muziku aprindu vārdā viesus sirsnīgi apsveica Staļina premijas laureats komponists A. Novikovs. Atbildes runu teica Nacionālās premijas laureats profesors Hugo Stoirers.

Koncerta programā bija Behtovena, Bacha, Suberta, Bramsa, Musorgska un Sostakoviča skaņdarbi.

Koncerts guva lielus panākumus.

Literāta piezīmes

1. Kolonizatori sprukās

Anglijas pārstāvj ANO nepalaiž garām nevienu izdevību, lai neizlietu «mūsu panākumus atpakaļ uz zemi sagatavošanā patstāvībai».

Par šiem «panākumiem» spilgti liecina pēdējie notikumi angļu kolonijā — Kenijā. «Gatavojot» Kenijas fedzīvotājus «patstāvībai», angļu kolonizatori atņēma tiem visas auglīgās zemes un iedzina tos speciālos rezervātos Kenijas tukšajās ziemeļos. Bet, kad nēģeri, apvienojušies demokrātiskā organizācijā — Kenijas nēģeru savienībā, iesniedza Anglijas valdībai petīciju, lūgdami piešķirt viņiem arī zemes no balto fondu, kolonizatori sāka asinainu izrēķināšanos ar vietējiem iedzīvotājiem.

Kolonizatori savu teroru masko ar kārtējo provokāciju, apgalvojot, ka Kenijā darbojoties slepena «pretpretropeska organizācija» ar mistisku nosaukumu «Mau-mau». Vajājot neeksistējošo «Mau-mau», angļu policisti un kareivji apcietinājuši tūkstošiem nevainīgu cilvēku, noslepkavojuši desmitiem Kenijas patriotu.

Tāču līdzšinējā terora akti nav apmierinājuši angļu imperialistus. Angļu apakšnamā iesniegts pieprasījums atļaut lietot pret Kenijas iedzīvotājiem tā dēvētos «kollektīvos sodus», t. i., iznīcināt veselās sādžās, ciematus, ciļtis. Angļu kolonizatoriem šai ziņā, ka zināms: tr. pieredze Malajā.

Tāču, tāpat kā Malajā, kur angļu kolonizatoru terors tikai aktivizējās un mobilizējās patriotus varonīgi pretestībai, arī Kenijā nekādi individuāli vai kolektīvi sodi nespēs salauzt nēģeru pretošanos angļu imperialistiem, kuri savas zvērības vēltīgi cenšas noslēpt ar farizejiskām frazēm par «palīdzību atpakaļusām tautām».

2. Slepkaņas advokati

Reti kurš vārds modina latviešu tautā tādu naidu un nīcināšanu kā Hinrihs Loze. Loze bija «Ostlandes» komisars. Viņa sadisms nepazīna robežus. Ar viņa pavēli Latvijā vien iznīcināti simtiem tūkstošiem nevainīgu cilvēku, to skaitā 327 tūkstoši padomju kara gūstekņu. Pie viņa rokām lip latvieši, igauņi, lietuvieši, baltkrievi patrioti asinis. Viņa vīeta varēja tikai būt apsūdzēto solis, viņa soda mērs — cilpa.

Tā sprieda tautas, kas prasīja Lozi izdot tautu tiesai. Bet ne tā domāja Rietumu imperialisti, kuru paspārnē bija meklējies un radis patvērumu rūdītais slepkava Hinrihs Loze. Angļu un amerikāņu varas organi atteicās izdot Lozi; viņi internēja to.

Sākumā Loze dzīvoja klusi, kā saka, bez pretenzijām. Bet jo drīz viņš pamanīja, ka viņa advokati Korejā tālu pārspējuši viņa — Lozes sadismu Baltijā. Loze jutās apvainots. Un pamatoti. Ja amerikāņu un angļu lidotājs, kas kaisa mēra bakterijas uz miermīlīgām pilsētām un sādžām, saņem ordeņu, un amerikāņu kareivji, kas slepkavo neapbruņotus korejiešu kara gūstekņus, uzslavu — kāpēc tad viņš, Loze, nekā nesapņem par vairāku simtu tūkstošu nevainīgu Baltijas iedzīvotāju noslepkavošanu?

Un Loze iesniedza prasību Slezvīgas-Holšteinas tiesai. Tiesas viri konsultējās ar attiecīgiem orgāniem. Saņēmuši svētību no alžīras, Slezvīgas tiesa Hinricham Lozem — masu slepkavam — piesprieda mūža pensiju.

Vārnu vārnam acis neklāj.

Bet tautas neizmirst ne slepkavas, ne to advokatus.

Saindētā bērnība

Amerikāņu agresori izdarījuši ne mazumu ļaundarību. Viņi iznīcinājuši Korejā daudzus simtus tūkstošus bērnu un sieviešu, nodēzinājuši ar nāpalmu simtiem pilsētu un tūkstošiem ciemu, pielietojuši visnecilvēciskākos ieročus — nāvi nesošos koleras, tifa un mēra mikrobus.

Bet viņi pastrādājuši vēl vienu noziegumu pret cilvēci — tā ir bērnu un jauniešu ideoloģiska, tikumiska un morāla samaltāšana Amerikas Savienotajās Valstīs un citās Atlantijas bloka zemēs. Šis noziegums ir jo smags tāpēc, ka tas domāts jaunu ļaundarību izraisīšanai nākamībā un ietilpst kā sastāvdaļa jauna kara sagatavošanā.

Atomtrauksmes kļuvas par sistemu Amerikas Savienoto Valstu skolās. Ņujorkas ielās bērni sarīko «atom-bumbu» spēles. Amerikas veikalos pārdod «atoma koļājamo gumiju». Pat uz bērnu ragaviņām var izlasīt uzrakstu «Ildojošais atoms».

Viens no visnāvēģīgākajiem amerikāņu bērnu un jauniešu morālās samaltāšanas līdzekļiem ir tā saucamie «komiksi», kuras publicē avīzes, žurnālos un speciālos izdevumos «Komiksus», kas kādreiz bija lecerēti kā uzjautriņi, humoristiski, bērni prātam saprotami stāstiņi bildītēs, amerikāņu preses monopolisti tagad pārvērtuši par zvērību un varmācību, laupīšanas un cilvēkniešanas masu propagandas līdzekli.

Visvairāk izplatītais «varonis» «komikss» ir amerikāņu gangsteris, kas pastrādā noziegumus un pārtiek no laupīšanas un varmācībām pār citiem cilvēkiem. Alkas iedzīvoties un kļūst bagāts, laižot darhā visus pieejamos līdzekļus, — tāds ir virzītājspēks, kas noteic «komiksu» personāžu rīcību.

Ne mazāk izplatīts tēls ir «super-mens» — pārcilvēks ar milzīgiem muskuļiem, kuram neeksistē nekādi citi likumi, atskaitot spēka un cietības likumu. Deģenerējušos tipus, kas rīkojas ar dūri, indi, dūcl vai pistoli, bērniem iztēlo par «varoņiem», kas atdarināmi.

«Komiksi» izplata lasītāju vidū nacionālo nesaderību un rasu naidu. Aizjās un Afrikas tautu pārstāvj «komiksos» katrā ziņā notēloti par «jaundarīem».

Sevišķa uzmanība amerikāņu «komiksos» pievērsta kara histerijas kurināšanai. Karš parādīts kā aizraujošs piedzīvojums. Veselas bērnu žurnālu seriālas vēltitas stāstiem par spiegošanu un diversijām.

Amerikas Savienotajās Valstīs jau ir «psihologi» un «metodisti», kas mēģina attaisnot atomspiecozes un militāristiskā jandaliņa izplatīšanu amerikāņu bērnu un jauniešu vidū. Kurts Fantls, Losandželosas pilsētas veselības aizsardzības nodaļas «psihiatrs», ciniski pamācā vecākus: «Ja jūs ieraudzīsiet, ka jūsu bērni, sarīkojuši kara rotaļu, izliekas, ka met atom-bumbas, jums viņi jāpamudina. Vārbūt jums tas šķitīs mežonīgi un ciet-sirdīgi, bet jums nebūs taisnība».

ASV monopolisti, sprauduši sev par mērķi paverdzināt un aplaupīt citas tautas, apzināti samaltā jaunās paaudzes prātus un tikumus. Tāpat kā savā laikā hitlerieši audzināja nākamos esesiešus — «jaunos zvērus cilvēka izskatā», arī Amerikas Savienoto Valstu valdošās aprindas grib novest jaunatni līdz mežonīgam stāvoklim, lai tā kļūtu zvēram līdzīga. Jauns jērkis, kas ir spējīgs aukstasinīgi nomet bumbas uz svešām pilsētām, nodēzināt ar nāpalmu mierīgus ciemus, inficēt ar mēri un koleru sievietes, bērnu un sirmgalvjus — tāds, pēc viņu domām, ir amerikāņu kareivja «pāraugs».

Par to, cik postoši ietekmē jaunatni ar iespiesta vārda palīdzību izplatāmā slepkavību un varmācību propaganda, starp citu, liecina statistika par bērnu noziedzību. Šā gada 7. augustā ASV sociālās nodrošināšanas dienesta bērnu birojs darīja zināmu, ka amerikāņu policija ik gadus apcietina vienu miljonu bērnu, pie kam 300 tūkstošus no tiem nodod tiesai. Šā gada 11. septembrī kādā no Ņujorkas rajontiem — Bronksā tiesa izskatīja iedzīvotāju grupas sūdzību par zēnu, kas, salasiļies «komiksos», izmeta pa logu no trešā stāva trīs gadus vecu bērnu, aizdedzināja skropstas četrgadīgam bērnam, vēl kādam mazulim iesita ar smagu nūju pa galvu un dzinās pēc citiem bērniem ar āmuru un asu rīku rokās. Cik daudz šādu lietu izskata Amerikas tiesā!...

Jauna kara propagandistu kaitīgā,

samaltājošā darbība neaprobežojas ar Amerikas Savienotajām Valstīm vien. Amerika, kas kļuvusi par tumsības, fašisma un agresijas balstu, pārplūdi na ar ideoloģisku un amorālu indi Rietumeiropā. Samaltāt jauno paaudzi Francijā, Anglijā un citās zemēs, kas ir Atlantijas bloka dalībnieces, lai tādējādi sagatavotu lielgabalu gaju, — tāds ir amerikāņu fašisma un agresijas ideoloģu mērķis.

Kādreiz franču literatūra radīja bērnu — savas dzimtenes patriotu varonīgus tēlus. Jaukais Gavrošs dzīvo daudz pasaules zemju jauno lasītāju sirdīs. Bet viņam ir neizturami smalcīgi viņa paša zemē Francijā. Kļūvis grūti pasargāt franču bērnus no amerikāņu literārās indes. Bērni kārī sniedz pēc grāmatas, pēc bērnu žurnāla. Viņi grib atrast tajā labu skolotāju, padomdevēju un draugu. Bet ko tad dod Francijas jaunatnem lasītājiem?

Sekojo «komiksu» paraugam, kriminālnozieģumu un kara propagandu piekopj dažas franču avīzes. Laikraksta «France soir» svētdienas izdevuma slejās publicē romanu ar virsrakstu «Nave — mans amats», bet laikrakstā «Figaro» veselas lappuses iedzītas alcinājumiem, kuros mudina franču jauniešus un jaunietes izraudzīties «karavīra karjeru».

Par to, cik postoša ir amerikāņu «komiksu» iedarbība uz franču bērniem, liecina daudzi fakti. Kādā no kolektīvajiem skolniekiem bija uzdots uzrakstīt domrakstu par tematu «Par kādiem piedzīvojumiem tu sapņo». Viens no skolniekiem uzrakstīja, ka viņam vispievilcīgākais piedzīvojums būtu «brauciens ar apbruņotu kuģi un tirdzniecības kuģu aplaupīšana, pēc tam izdevīgi pārdodot iegūtās preces». Otrs skolnieks uzrakstīja, ka viņš «gribētu aizbraukt uz Ameriku, Teksasas štatu, un kļūt par šerifu» (policijas priekšnieku).

Atdarinādami «komiksu» «varoņus», bērni Francijā, tāpat kā Amerikas Savienotajās Valstīs, pastrādā noziegumus. Pašlaik Francijā vairāk nekā 60 procenti noziedznieku ir jaunieši. Francijas laikrakstu slejās visu laiku parādās ziņas par noziegumiem, kuros izdarījuši bērni un pusaudži, kas salasiļies aizkoena kriminālīteratūru. Lūk, daži piemēri.

Vimerā (Pa-de-Kalē) 15 gadus vecais Roberts, strādnieka dēls, nošāva savu tēvu Polu Merktrīali. Melnā trīs pusaudži ienācēja mežā kādas jaunietes «pratināšanu», apvainojot to «spiegošanā». Piesējuši meiteni pie koka, viņi sešas stundas spīdzināja to.

Lai iestātos bērnu bandā, kas noorganizējusies Serē miestā (Austrum-pirenejos), 15 gadus vecais Pjero nozaga trīs tūkstošus franku. Zaks M. no Sirenas miestā nošāva savu mazgadīgo biedru, ar kuru kopā atdarināja ainu, kas bija aprakstīta kriminālromānā.

Nesen Ronas departamentā notika tiesas prāva, kurā tiesāja jaunu meiteni Zozeti Orforu, kas amerikāņu romanu ietekmē noorganizēja no pusaudžiem noziedznieku bandu un izdarīja slepkavību. Bija gadījums, kad sešus gadus vecs puisēns nožņaudzis tikpat vecu meiteni, kas rotaļājās ar viņu. «Es gribēju izdarīt tā, kā parādīts manā žurnālā», — viņš izskaidroja savu rīcību.

Amerikas Savienoto Valstu ideoloģiskā diversija, kurās mērķis ir samaltāt bērnus un jauniešus, modina nopietnu nemieru un trauksmi franču sabiedriskajās aprindās.

Cīņa pret amerikāņu kundzību Francijā izvērsās arī ideoloģiskajā frontē. Pēc progresīvu sabiedrisku un kultūras darbinieku grupas iniciatīvas Francijā nodibināta «Jaunatnes literatūras un preses aizsardzības komiteja». Komiteja atmako graužošo darbību, ko veic amerikāņu «komiksu» izdevēji un iztirgotāji. Tā propagandē progresīvo literatūru bērniem. Ievērojama ietekme Francijā ir progresīvajam bērnu žurnālam «Vaillant» («Drošsirdis»), kas cenšas ieaudzināt jaunajos lasītājos strādīgumu, drosmi, dzimtenes mīlestību.

Amerikāņu kaitīgā, samaltājošā propaganda ne mazumu kaitē Francijas jaunās paaudzes audzināšanai. Bet aizkoena tumsoti aizvien vairāk atmasko sevi kā kara kurinātājus. Francijā ir spēki, kas spēj izjaukt Volstrita diversiju un audzināt jaunatni uzticībā mieram, brīvībai un savas dzimtenes nacionālajai neatkarībai.

G. Rassadins

Parizē, 1952. g. novembrī

(No laikraksta «Pravda»)

Latvijas Padomju komponistu savienībā

Lai sekmētu un atbalstītu topošu mākslinieku — pašdarbības komponistu dalīrādī, Komponistu savienībā noorganizētas sistematiskas jauno skaņdarbu analīzes un konsultācijas to autoriem.

26. novembrī, kārtējā jaunrades sanāksmē, iztirzāja studenta G. Dovygālo dziesmu un divu neredzīgu pašdarbības komponistu sniegumu — R. Poļa un A. Dresmaņa dziesmas un polku. Jaunie skaņraži saņēma speciālistu norādījumus un biedriskus padomus, kā savu darbu turpināt.

Sanāksmes turpinājumā Lūcija Garūta komponistu kolektīvu iepazīstināja ar savu jaunāko muziku bērniem — virkni dažāda grūtuma klaviergabalu muzikas mācības iestāžu vajadzībām. Atzīmējot L. Garūtas augsto profesio-

nalo māku, pedagoga-pianista lielo erudīciju, runātāji kritizēja pārāk neaktualo tematu izvēli, kas nesasaucas ar mūsdienu dzīvi, bērna interesēm. Nekur nav pārstāvēta skola, pionieru organizācijas darbs. Nav atspoguļota daudzveidīgā un daudzkrāsainā padomju dzīve, kurā ieaug mazais padomju pilsonis, kam vēltīti šie skaņdarbi. Komponiste pasauli skata vairāk caur individuālo izjūtu un pārdzīvojumu prizmu. Rezultātā daļdarbos trūkst spilgtā, pārliecinošā satura, īsta dzīvīguma, paliek vienmuļības, pelēcības iespaids.

Pārrunu noslēgumā izraisījās principiālas debātes par konflikta jautājumu muzikas dalīrādē. Visā drīzumā Komponistu savienībā notiks īpaša diskusija par šo problēmu.

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas Valsts izdevniecības apgādā iznākušās šādas jaunas grāmatas:

Dalīliteratūra
Maksims Gorkijs. **Raksti.** XVIII sējums. 476 lpp., Rbļ. 11,20.
Andrejs Upits. **Kopoti raksti.** XIX sējums. 716 lpp., Rbļ. 13,85.
L. N. Tolstojs. **Augsamcēšanas.** 392 lpp., Rbļ. 8,70.
Sudrabu Edžus. **Izlase.** 596 lpp., Rbļ. 10,65.
K. Staņislavskis. **Sarunas Maskavas Lielā teātra studijā 1918.** — 1922. 268 lpp., Rbļ. 10,40.
J. Vigants, Ed. Salenieks. **Vecā revolucionāra stāsti.** 52 lpp., Rbļ. 1,35.

Maksims Gorkijs. Raksti. XIX sējums. 576 lpp., Rbļ. 13,20.
Andrejs Upits. **Kopoti raksti.** XVIII sējums. 584 lpp., Rbļ. 11, —.
D. Mamins-Sibīrjaks. **Privatlovu miljoni.** 344 lpp., Rbļ. 7,65.
Ed. Veidenbaums. **Izlase.** 204 lpp., Rbļ. 3,70.

Jaunatnes un bērnu literatūra
Pēteris Sils. **Vecētītis un dēdēls.** 28 lpp., Rbļ. 0,45.
I. Popovs. **Gimene.** Drama 4 cēlienos 10 aktās. 88 lpp., Rbļ. 2,60.
K. Grigulis. **Putnu novērošana dabā.** 132 lpp., Rbļ. 3,90.

ŠONEDĒL

Sodien Konservatorijas zālē karmuzikas vakars. Daina Graubiņa un Daina Vilpiņa spēlēs Rachmanīnova klavieru duetus. Sākums plkst. 20.

1. decembrī Mākslas darbinieku namā Tautas rakstnieka, Staļina premijas laureata A. Upiša 75. gadu jubilejai vēltā lasītāju konference par romanu «Plaša mākoņos». J. Niedres referāts. Koncerts. Sākums plkst. 19.

2. decembrī Dailes teātri K. Treņa lūgas «Lubova Jarovaja» izrāde, vēltā Tautas mākslinieces, Staļina premijas laureates Lilitas Bērziņas 30. gadu jubilejai. Sākums plkst. 20.

2. un 3. decembrī Apgabala virsnieku namā Vissavienības radiokomitejas estrādes orķestra koncerts. Diriģenti prof. G. Stojarovs un A. Kovalovs. Solisti G. Abramovs, V. Bunčikovs, V. Krasovicka, N. Postanovičova. Sākums plkst. 20.30. **4. decembrī**

koncertu atkārtojums Daugavpils kultūras namā.

3. decembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcija. Sākums plkst. 17.

o ZA Fundamentālajā bibliotēkā N. Začipņevas lekcija «Krievu gleznotājs P. A. Fedotovs». Sākums plkst. 18.

4. decembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teātra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

o Mākslas darbinieku namā Staļina Konstitūcijas dienai vēltis sarīkojums. MDN aktīva koncerts. Sākums plkst. 20.

6. decembrī J. Ralpa vārdā nosauktajā Valsts literatūras muzejā, Pionieru laukumā 3, Andreja Upiša 75. dzīves gadiem vēltās izstādes atklāšana. Sākums plkst. 14.

o Akademiskajā Dramas teātri «Zaļās zemes» 100. izrāde, vēltā Andreja Upiša 75. dzīves gadu atcerē. Sākums plkst. 20.

PAZIŅOJUMS

Latvijas Teātru biedrība un Republikāniskais tautas mākslas nams š. g. 9. decembrī plkst. 20 (bet nevis 3. decembrī, kā bija izziņots) Mākslas darbinieku nama telpās, Vaļņu ielā Nr. 9, atklāj lektoriju mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu vadītājiem. Pirmo lekciju par tematu «Kultūras dar-

binieku uzdevumi sakarā ar PSKP XIX kongresa lēmumiem» lasīs LPSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks J. Melja. Lektorijs darbojas latviešu valodā. Ieeja brīva. Aicināti arī pašdarbības kolektīvu dalībnieki. Pēc lekcijas profesionālo mākslinieku koncerts.